

Aktuální otázky lidských práv

Vážené dámy a pánové,

na úvod listopadového Bulletinu máme skutečnou perličku. Po rozhovorech s předsedkyněmi Zvláštního tribunálu pro Libanon a tzv. Kosovského tribunálu přinášíme rozhovor s dalším předsedou významné haagské soudní instituce. Soudce Theodor Meron je skutečným guru mezinárodní trestní spravedlnosti, dlouhá léta předsedal Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii a nyní předsedá tribunálu, který jej nahradil.

Zástupkyně ČR v Benátské komisi Kateřina Šimáčková a Veronika Bílková poté přibližují obsah říjnového zasedání komise. To se týkalo především reformy soudnictví v Rumunsku, ale také například moldavských protiteroristických opatření.

V první tematické sekci pojednává Helena Kopecká o aktivaci jurisdikce Mezinárodního trestního soudu vůči zločinu agrese. Bude v budoucnu možné potrestat jednotlivce za nařízení útoku na cizí stát?

Tereza Bártová z evropské sekce se zaměřuje na rozhodnutí Evropské komise zahájit řízení proti Polsku u Soudního dvora EU kvůli ohrožení nezávislosti polského soudnictví.

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva přináší Martin Pracný zprávu o tom, že zahraniční dělníci v Kataru, kteří se podílejí na výstavbě infrastruktury v souvislosti s chystaným mistrovstvím světa ve fotbale, jsou stále pracovníčně zneužíváni.

Barbora Antonovičová z české sekce přibližuje, jaké to je být tzv. mladou delegátkou České republiky při OSN. Role mladé delegátky začala třítydenní cestou do sídla OSN v New Yorku.

Příjemný podzim Vám přeje

za Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Jan Lhotský

Obsah

Téma	 3
<ul style="list-style-type: none"> Rozhovor s doyenem mezinárodního trestního práva, soudcem Theodorem Meronem: Zásluhou „jugoslávského tribunálu“ se očekávání odpovědnosti stalo nejreálnějším v historii 3 Jak souvisí rumunské soudnictví, předcházení terorismu v Moldavsku a debata, zda v Barmě došlo ke genocidě? 9 	
1) Mezinárodní trestní spravedlnost	 13
<ul style="list-style-type: none"> Aktivace jurisdikce Mezinárodního trestního soudu vůči zločinu agrese 13 Zahájení předběžných šetření na Filipínách a ve Venezuele 16 	
2) Evropský systém ochrany lidských práv	 19
<ul style="list-style-type: none"> Polsko před unijním soudem kvůli zákonu o Nejvyšším soudu 19 Velký bratr nás sleduje: plošné šmírování, nebo zájem národní bezpečnosti? 21 Pekárna mohla odmítnout upéct dort se sloganem na podporu stejnopohlavních sňatků 23 	
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva	 25
<ul style="list-style-type: none"> Zahraniční zaměstnanci jsou v Kataru stále pracovně zneužíváni 25 Glyfosát - nejpoužívanější herbicid a jeho škodlivost pro člověka 27 	
4) Česká republika a lidská práva	 30
<ul style="list-style-type: none"> K povinnosti vězně podrobit se odběru moči zdravotní sestrou 30 Být mladou delegátkou ČR v OSN v New Yorku je zážitek 33 	
Monitoring lidskoprávních publikací	36
Redakce Bulletinu	37

Předseda IRMCT Theodor Meron, Photo courtesy of UN IRMCT.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete několik zajímavých stránek, které by vám mohly usnadnit práci. Je zde například seznam letních škol, které můžete letos navštívit, včetně deadlinů, školného a odkazů.

Na webu je i Manuál výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje včetně výzkumných mezinárodněprávních a lidskoprávních manuálů amerických univerzit nebo lidskoprávních blogů.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Rozhovor s doyenem mezinárodního trestního práva, soudcem Theodorem Meronem:

Zásluhou „jugoslávského tribunálu“ se očekávání odpovědnosti stalo nejreálnějším v historii

Jan Lhotský

Profesor Meron mnoho let působil jako soudce a předseda Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii. V současnosti předsedá tribunálu, který převzal jeho reziduální funkce. Jakými případy se nový tribunál zabývá? A jak Theodor Meron hodnotí současný vývoj mezinárodní trestní spravedlnosti?

Profesor Theodor Meron se narodil v roce 1930 v Polsku, vyrostl v Izraeli a později se přestěhoval do Spojených států. Studoval právo na univerzitách v Jeruzalémě, Oxfordu a Harvardu, a stal se jedním z nejuznávanějších odborníků v oblasti mezinárodního práva. Po zřízení Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (*International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*, dále jako „ICTY“) a Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu (*International Criminal Tribunal for Rwanda*, dále jako „ICTR“) působil jako soudce a předseda ICTY. Poté, co byla zahájena příprava na ukončení činnosti těchto tribunálů, stal se předsedou Mezinárodního reziduálního mechanismu pro trestní tribunály (*International Residual Mechanism for Criminal Tribunals*, dále jako „Mechanismus“), jenž převzal zbývající činnost a funkce obou dosavadních tribunálů.

Rozhovor se soudcem Meronem se uskutečnil v haagské kanceláři Mechanismu v pátek před odvolacím jednáním v případě Radovana Karadžiće, jež proběhlo na začátku následujícího týdne.[1] Soudce Meron svoji přípravu na třicet minut přerušil, aby mohl tento čas věnovat našemu rozhovoru. Byl velice vstřícný, věcný a výstižný.

Pane předsedo Merone, děkuji Vám za přijetí pozvánky na rozhovor. Začneme u kolébky mezinárodní trestní spravedlnosti. Po Norimberském a Tokijském procesu následovalo dlouhých čtyřicet let bez mechanismu mezinárodní trestní spravedlnosti. Mohl byste popsat, jak se situace

Theodor Meron na závěrečné ceremonii ICTY [1]

změnila v devadesátých letech minulého století, kdy byly založeny ICTY, ICTR a později i Mezinárodní trestní soud (MTS)?

Jeden z hlavních rozdílů spočíval v roli občanské společnosti a sdělovacích prostředků, které zajistily, že události v zemích bývalé Jugoslávie byly v centru pozornosti světové veřejnosti. Tzv. CNN faktor, který zdůraznil krutost a krveprolití, které v té době probíhaly, zásadním způsobem přispěl k přesvědčení členů OSN založit ad hoc mezinárodní trestní tribunály.

Mimoto nastala vhodná doba pro jejich vznik také z toho důvodu, že po skončení studené války došlo k vylepšení vztahů mezi mocnostmi Západu a Východu. Je pravděpodobné, že kdyby k pokusům o založení ad hoc tribunálů došlo během vrcholící studené války, byly by tyto návrhy vetovány jedním či více stálými členy Rady bezpečnosti OSN.

Haagské sídlo Mechanismu a dříve ICTY [2]

Nejdůležitější případy ICTY

Mnoho let jste působil jako soudce odvolacího senátu společného pro ICTY a ICTR. Vzpomenete si na svůj první případ?

Ano, můj první případ u odvolacího senátu byl známý případ *Kunarać et al.*, který byl zásadní s ohledem na zločiny znásilnění a sexuálního otroctví. Vytvořili jsme jasnou definici toho, jaké elementy tvoří znásilnění, a vyvinuli normy, díky nimž je možné znásilnění prokázat. Odmítli jsme například argumentaci obžalovaných, že k dokázání znásilnění je nutné prokázat odpor na straně oběti. Rovněž jsme definovali normy zakazující sexuální otroctví a sexuální útoky jiného typu než znásilnění.

Případ *Kunarać* tak byl zásadní pro rozvoj práva, které k násilným činům vůči ženám přistupovalo jako k extrémně závažným trestným činům, jež se musí brát stejně vážně jako jiné zločiny podle mezinárodního humanitárního práva. Předtím tomu tak nebylo.

Co podle Vás jako tehdejšího soudce odvolacího senátu ICTY a ICTR byly nejčastější nedostatky a důvody vedoucí ke zrušení rozsudků vydaných v první instanci?

V případech, kdy jsme změnili rozhodnutí vydaná v první instanci, jsme tak učinili buď z důvodu chybného právního posouzení nebo nesprávného vyhodnocení faktického stavu, například z důvodu

nedostatečných důkazů. Jinými slovy vina v těchto případech nebyla prokázána nade vší pochybnost. Pravidla, která toto upravují, jsou jednoznačná.

Jaký případ, jehož rozhodování jste se účastnil, považujete za nejdůležitější?

Důležitých případů bylo mnoho, včetně již zmíněného případu *Kunarać*. Předsedal jsem dvěma možná zcela nejdůležitějším případům ICTY týkajícím se genocidy – případům *Krstić* a *Tolimir*. Podíváte-li se na oba tyto případy, všimnete si, že jsme rozvinuli klíčové normy ohledně zločinu genocidy, normy zmíněné v Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia a doslovně zopakované v našem Statutu.

Bylo tedy například specifikováno, jak lze definovat vážnou psychickou a fyzickou bolest; nebo skutečnost, která byla rozpracovaná v případě *Krstić* a prohloubená v případě *Tolimir*, že čin genocidy může být spáchán i na geograficky omezeném území; případně otázka, jak definovat část populace. V obou těchto rozsudcích detailně vysvětlujeme, proč muslimské obyvatelstvo Srebrenice představuje část cílové populace dostatečně podstatnou na to, aby bylo možné hovořit o genocidě.

Jedním z velice zajímavých závěrů případu *Tolimir* bylo, že bolest a trauma, které lidé pocítovali na cestě k místu pravděpodobné popravy, představuje samostatnou skutkovou podstatu genocidy – a to i tehdy, když nakonec k jejich zabití nedojde. Všechny tyto závěry jsou mimořádně důležité, proto

Setkání se soudci MTS [3]

nám pohled na tyto dva případy poskytuje mnohem propracovanější a ucelenější představu o zločinu genocidy než to, co můžeme zjistit z textu Úmluvy.

Cestoval jste často na území západního Balkánu a Rwandy? Do jaké míry je pro soudce důležité seznámit se s místní kulturou v zemích, v nichž k posuzovaným činům došlo?

Aplikujeme mezinárodní, nikoli vnitrostátní právo. Navzdory tomu však je místní právo velice užitečné pro získání určitého porozumění ohledně lokálních tradic. Několikrát jsem navštívil Bosnu a Hercegovinu, dále též Chorvatsko, Srbsko i Rwandu – ačkoli Rwandu ne tolikrát jako balkánské země. Je to důležité, ale není to naše hlavní portfolio. Naší hlavní povinností je aplikovat mezinárodní právo.

Jakými případy se Mechanismus zabývá?

Účelem Mechanismu, vytvořeného v roce 2010, bylo převzít funkce ICTY a ICTR a vykonávat jejich zbývající funkce poté, co dojde k jejich uzavření. ICTY byl uzavřen na konci roku 2017 a ICTR ještě dříve. Veškerá zbývající práce tak

nyní je na Mechanismu. Můžete nám říci, na jakých případech Mechanismus v současnosti pracuje?[2]

Nedávno jsme vydali velice důležitý odvolací rozsudek v případě *Šešelje*, kterým jsme zrušili původní zprošťující rozsudek soudního senátu, usvědčili Šešelje ze zločinů proti lidskosti a odsoudili jej k deseti letům odnětí svobody. Ve skutečnosti však uvězněn nebude, neboť již strávil delší dobu v detenčním zařízení ICTY.

Nyní je v počáteční fázi odvolacího řízení případ generála *Mladiće*, který měl být zodpovědný za události ve Srebrenici. Informační fáze v tomto případě dosud nebyla dokončena. V pokročilé fázi je naopak případ *Karadžić*, na kterém velmi intenzivně pracujeme. V Haagu proběhne před odvolacím senátem slyšení ohledně odvolání Karadžiće i žalobce v pondělí a úterý příští týden. Zaznamenáváme tedy pokrok.

Kromě odvolacích případů řešíme i jeden velký případ obnoveného řízení, kdy došlo ke vrácení případu odvolacím senátem ICTY k opětovnému posouzení soudním senátem Mechanismu. Pro-

ces tak probíhá od začátku. Jde o známý případ někdejších vedoucích srbské tajné služby - *Stanišić a Simatović*. Případ má zatím stále ve své gesci žalobce, avšak je již v pokročilé fázi.

Dále jsme vydali odvolací rozhodnutí v případě *Ngirabatware*, odsouzeného ICTR. V tomto případě však došlo k tomu, že odsouzený Ngirabatware požádal o přezkum případu. Přezkum znamená, že mohou být vzaty v potaz nové skutečnosti, které v době posuzování případu nebyly známy a nemohly být zjištěny ani při vynaložení náležité péče. Zároveň musí jít o takové skutečnosti, které v případě svého prokázání mohou ovlivnit rozhodnutí o vině. Mechanismus v tomto případě již vydal potvrzující odsuzující rozsudek, odsouzená osoba však podala návrh na přezkum. My jsme žádosti o přezkum vyhověli v tom smyslu, že podle všeho se nové skutečnosti v případě objevily, avšak podrobně bude případ posuzován na podzim, kdy se k jeho projednání setkáme v sekci Mechanismu v tanzanském městě Arusha.

Kromě těchto známých případů vydává Mechanismus každoročně stovky soudních rozhodnutí, zejména v reakci na žádosti vnitrostátních žalobců – například žádosti o poskytnutí informací, jimiž

Theodor Meron [4]

disponujeme, nebo o změnu ochranných opatření. Tyto úkony jsou obvykle přiděleny ze strany předsedy Mechanismu samosoudci. Jedním z nových prvků, které Mechanismus přináší, je tedy možnost přidělit určitý úkon samosoudci, ne výlučně panelu několika soudců, což samozřejmě činí systém úspornějším a rychlejším.

Jsou stále nějaké osoby, které mají být souzeny Mechanismem, na útěku?

Ano, žádné od ICTY, ale osm uprchlých osob evidujeme u ICTR. Případy pěti z nich již byly postoupeny k soudnímu řízení do Rwandy. Dojde-li k jejich zadržení, budou postaveny před soud ve rwandském hlavním městě Kigali. Tři uprchlé osoby mají obzvláště vysoké postavení a Mechanismus si vyhradil právo tyto osoby soudit. Jelikož však jde o rwandské případy, pokud by byly zatčeny, slyšení by neprobíhalo v Haagu, ale v Arushe.

Přínos ICTY spravedlnosti

Zaznívá názor, že mezinárodní či hybridní tribunály jsou velice nákladné vzhledem k výsledkům jejich činnosti. Jak Vy osobně vnímáte úspěch ICTY?

Myslím, že ICTY byl velice úspěšný. Když byl zřízen, nebylo možné s jistotou říci, že hledané osoby budou zadrženy a předvedeny před soud nebo že se povede shromáždit dostatek důkazů a že bude systém fungovat dobře, v souladu s principy spravedlivého procesu. Dosáhli jsme však ještě více. Celkově byla před ICTY vznesena obvinění proti 161 osobám. Ukázali jsme, že je možné realizovat soudní procesy i s vysoce postavenými osobami, jako je Radovan Karadžić – a to za plného respektu k lidským právům a spravedlivému procesu. Soudci vydali důvěryhodné rozsudky založené na správném právním posouzení i vyhodnocení skutkového stavu.

Navíc kromě aplikace norem o zločinu genocidy, zločinech proti lidskosti a válečných zločinech jsme poprvé v historii vyvinuli velmi detailní pravidla procesního postupu. Pravidla procesního postupu u Norimberského či Tokijského procesu téměř neexistovala. Rovněž jsme oživilí obyčejové mezinárodní právo a vytvořili doslova jeho „renesanci“. Celkově se tedy domnívám, že úspěch ICTY předčil očekávání.

Jaká podle Vás bude budoucnost mezinárodní trestní spravedlnosti? Očekáváte, že postupně převezme rozhodující roli Mezinárodní trestní soud, anebo by měla Rada bezpečnosti OSN vytvořit další ad hoc tribunály podobné tomu, s nímž jste spojil svou profesní dráhu?

Mezinárodní trestní soud a Mechanismus jsou odlišné struktury v tom smyslu, že MTS je důležitý permanentní soud, který všem byl zřízen mezinárodní smlouvou. My představujeme tribunál, který byl, podobně jako ICTY a ICTR, zřízen Radou bezpečnosti OSN podle kapitoly VII. Charty OSN. Díky tomu například máme mandát dávat závazné příkazy vládám. Ne vždy se jimi řídí, ale alespoň máme toto oprávnění.

Předvídat budoucí vývoj je velmi náročné. Nepředpokládám, že Rada bezpečnosti zahrnující tři stálé členy, kteří nejsou smluvní stranou Římského statutu MTS, bude mít zájem převádět každou důležitější záležitost na MTS.

Pokud porovnáte osmdesátá léta, tedy dobu před vytvořením moderních mechanismů mezinárodní trestní spravedlnosti, a současnost, souhlasil byste s výrokem, že lidstvo učinilo velký pokrok v tom, jak se vypořádává s masovými zvěrstvy, nebo byste zaujal spíše kritický postoj?

Celkově by moje hodnocení bylo pozitivní. Věci mohou vždy fungovat lépe, ale vyvinuly jsme takové postupy a metody, které umožňují účinně se vypořádat s případy masových zvěrstev. Podrobně jsme rozvinuli také doktrinnální pravidla zabývající se odpovědností osob ve vedoucím postavení, jako je koncept odpovědnosti velitele či *joint criminal enterprise*. Vytvořili jsme modely, které umožnily mezinárodnímu společenství v roce 1998 v Římě založit MTS.

Dále jsme vytvořili procedurální postupy, které v určitých ohledech mohly být následovány Zvláštním soudem pro Sierra Leone (*Special Court for Sierra Leone*, SCSL) či Mimořádnými soudními senáty v Kambodži (*Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*, ECCC). V současnosti tedy působíme v novém světě mezinárodní trestní spravedlnosti. Ve světě, kde se očekávání odpovědnosti stalo mnohem reálnějším, než tomu bylo kdy dříve.

Návštěva Sarajeva v dubnu 2018 [5]

Odkaz ad hoc tribunálů

V čem spatřujete podstatu odkazu ICTY a ICTR pro další vývoj mezinárodní trestní spravedlnosti?

Po mnoha letech provozu za sebou ad hoc tribunály zanechávají mimořádně rozsáhlý soubor hmotných principů mezinárodního humanitárního práva a mezinárodního trestního práva i procedurálních pravidel.

Nadto pracujeme s rozsáhlým souborem norem obyčejového mezinárodního práva, abychom přešli kritice kdysi adresované Norimberskému tribunálu za retroaktivní kriminalizaci určitých činů (tzv. *ex post facto law*). Vždy se ujišťujeme, že v případech zločinů posuzovaných před naším tribunálem aplikované normy představují součást obyčejového mezinárodního práva. Prokážete-li totiž, že určité pravidlo bylo součástí obyčejového práva v době spáchání činu, nebudete poté čelit námitkám odkazujícím na retroaktivní normotvorbu. Princip legality byl tedy z naší strany velice přísně a úspěšně dodržován.

Diplomatický brífing předsedy, žalobce a tajemníka Mechanismu [6]

A jak byste ohodnotil přínos tribunálů vzhledem k postkonfliktnímu vyrovnání v zemích bývalé Jugoslávie a ve Rwandě?

Není sporu o tom, že rozsudky, které jsme vydali, vysílají směrem k obětem signál, že lidé odpovědní za zločiny mohou být trestně stíháni a odsouzeni – což ukazuje, že v tomto smyslu byla vykonána spravedlnost. To umožňuje vznik dialogu mezi dříve znesvářenými komunitami.

Nicméně usmiřovací činnost není hlavním mandátem mezinárodních trestních tribunálů. Tím je rozhodovat, zda na základě aplikovaných norem a prokázaných skutečností může být někdo shledán vinným nade vší pochybnost. To je celý mandát.

Funkce postkonfliktního usmiřování je misí pro národní náboženské a intelektuální lídry či pro média. Kupříkladu v poválečném Německu osvícené vedení sehrálo klíčovou roli v usmíření mezi Němci a Židy, což potvrzuje tvrzení, že postkonfliktní usmiřování je misí pro národní lídry. Mezinárodní trestní tribunály hrají důležitou roli v tom, že svými rozsudky vytváří přípravnou půdu pro usmíření, není to však jejich mise.

Na konci roku 2017, po 25 letech svého fungování, ICTY formálně ukončil svoji činnost. Cítíte nostalgií?

Nevím, jestli je slovo „nostalgie“ správný způsob, jak to popsat. Jsem si vědom toho, že doba vzkvé-

tání mezinárodních trestních tribunálů pravděpodobně skončila, přičemž současná politická situace je charakteristická napětím a spory mezi stálými členy Rady bezpečnosti OSN. Je nepravděpodobné, že bychom se v blízké budoucnosti dočkali zřízení nových tribunálů. Proto jakožto člověk oddaný mezinárodní trestní spravedlnosti mám o budoucnost určité obavy.

Jsem vděčný za všechna léta, která jsem od roku 2001 prožil u ICTY, práci na vytváření norem mezinárodního humanitárního práva. Pochopitelně uzavírání jakékoli instituce a loučení se s kolegy je vždy smutný moment, ale musíme především zajistit, aby to negativně neovlivnilo budoucnost mezinárodní trestní spravedlnosti.

Poznámky

- [1] Odvolací jednání v případě Radovana Karadžiće se uskutečnilo 23. a 24. dubna 2018.
- [2] Rozhovor byl pořázen 20. dubna 2018.

Fotografie

- [1] Theodor Meron na závěrečné ceremonii ICTY, zdroj: ictyphotos
- [2] Haagské sídlo Mechanismu a dříve ICTY, autor: Jan Lhotský
- [3] Setkání se soudci MTS, zdroj: ICC-CPI
- [4] Theodor Meron, Photo courtesy of UN IRMCT
- [5] Návštěva Sarajeva v dubnu 2018, zdroj: unirmctphotos
- [6] Diplomatický brífing předsedy, žalobce a tajemníka Mechanismu, zdroj: unirmctphotos

Jak souvisí rumunské soudnictví, předcházení terorismu v Moldavsku a debata, zda v Barmě došlo ke genocidě?

*Kateřina Šimáčková a
Veronika Bílková,
zástupkyně ČR v Benátské komisi*

Ačkoli zmíněná témata působí nesourodě, všechna tři a ještě mnoho dalších se vešla na projednávání říjnového zasedání Benátské komise (19. a 20. 10. 2018).

Stanovisko k reformě soudnictví v Rumunsku

Nejočekávanější i nejkontroverznější bylo stanovisko Benátské komise k rumunské justici, souboru tří návrhů zákonů o statutu soudců, soudní organizaci a o Nejvyšší radě soudnictví (CDL-PI (2018)007). Autory stanoviska k připravovaným změnám v rumunské justici byli respektovaní členové Benátské komise ze „starých“ zemí (Bazy-Malaurie z Francie, Cameron ze Švédska, Scholsem z Belgie, Tuori z Finska), k nimž se připojil Nikolae Esanu z Moldávie a Hanna Suchocká jako čestná prezidentka Benátské komise, která však již Polskem do Benátské komise vysílána není.

O stanovisko si požádal rumunský prezident spolu s monitorovacím výborem Parlamentního shromáždění Rady Evropy. Benátská komise v úvodu svého stanoviska popsala jak důvody, které předložila vláda pro odůvodnění prováděných změn, tak i napjaté politické a sociální klima v zemi. Důvody změn spočívaly podle vlády v potřebě zvýšit efektivitu justice, její kvalitu, transparentnost a odpovědnost a současně omezit politizaci soudců a státních zástupců (prokurátorů). Dalším důvodem byla implementace několika nálezů rumunského ústavního soudu. Důležitým tématem objevujícím se ve veřejné debatě byla též snaha o potírání korupce.

Změnám předcházela mediální kampaň proti několika vysoce postaveným představitelům justice a státního zastupitelství, kteří byli tímto způsobem diskreditováni a vystaveni velkému tlaku. Jakýmsi prologem jednání o problematice rumunských justičních zákonech byla zpráva, že týž den Soudní dvůr Evropské unie vydal předběžný příkaz k oka-

Rumunský parlament [1]

mžitému zastavení nuceného penzionování soudců polského Nejvyššího soudu a jeho zpětné nápravě. Bylo konstatováno, že je to důležitá zpráva nejen pro Polsko, ale i pro další země, které by se tímto postupem, jak vyprázdnit místa na vrcholných soudech, chtěly inspirovat.

Část kritiky připravované rumunské justiční legislativy směřovala vůči nové organizaci státního zastupitelství. Byl kritizován způsob výběru, ustanovování i odvolávání nadřízených v rámci systému prokuratury a příliš vysoká rozhodovací pravomoc ministra spravedlnosti v této proceduře. Benátská komise rovněž shledala jako nebezpečnou úpravu majetkové odpovědnosti soudců za jejich rozhodnutí s tím, že požaduje, aby podmínkou možnosti uplatnit vůči soudcům majetkovou odpovědnost bylo rozhodnutí v rámci disciplinárního řízení, přičemž tato odpovědnost může následovat jen v případě zlé víry nebo vážné nedbalosti. Také musí existovat možnost bránit se před soudem proti vyvození majetkové odpovědnosti.

Znova by mělo být promyšleno rovněž vytvoření speciální struktury v rámci ministerstva spravedlnosti, pověřené vedením trestního či disciplinárního stíhání soudců a státních zástupců. Případně by bylo možno tuto proceduru svěřit specializova-

Zasedání v albánském parlamentu [2]

ným státním zástupcům, ne však orgánům úplně mimo struktury státního zastupitelství. Navíc práva stíhaných musí být pod dostatečnou procedurální ochranou.

Benátská komise též kritizovala možnost odvolávání členů Nejvyšší soudcovské rady bez jasně určených důvodů tohoto odvolání, zejména pak možnost odvolat zvolené členy procedurou hlasování o nedůvěře, provedenou na schůzi soudců nebo státních zástupců. Velmi opatrně je též potřeba přistupovat ke sledování soudců prostřednictvím tajných služeb a stanovit jasná kritéria i možnosti obrany proti takovým postupům.

Většinou bylo stanovisko přivítáno a shledáno jako správné; zkritizovali jej však zástupci Maďarska a Polska. Ti nejprve poukazovali na možnost většího podřízení státního zastupitelství pod exekutivní moc, protože není jen stranou sporu, ale též reprezentantem pravomoci státu trestat. Stanovisko jim přišlo vůči Rumunsku příliš přísné.

Poté následovalo další rumunské stanovisko k trestně právním předpisům na základě žádosti Parlamentního shromáždění (CDL (2018)029). Jako cíl nové úpravy vláda označila změny vyvolané judika-

turou ústavního soudu a požadavky mezinárodních organizací, jichž je Rumunsko členem (zejména pak Evropské unie), a bojem proti korupci a zneužívání moci. Nepříliš přesná úprava řady trestných činů či rozšíření procesních možností i zákonných definicí by mohlo být zneužitelné. Nástroje boje proti korupci se mohou stát současně nástroji zvyšujícími riziko kriminalizace. Podle stanoviska je nutné upřesnění či korekce právní úpravy z důvodů ochrany právní jistoty a omezení potenciálního rizika nadužívání kriminalizace.

Občanská zákonodárná iniciativa v Albánii

Předseda albánského parlamentu požádal o stanovisko k zákonu o zákonodárné iniciativě občanů. Benátská komise spolu s OBSE se pak podrobněji zabývaly ve svém stanovisku CDL (2018)028 tím, jaká má být procedura, která by vedla k vyvolání občanské iniciativy. Byly rekapitulovány mezinárodní standardy v této oblasti a souvislost mezi občanskou iniciativou a peticí.

Albánská cesta se týká nikoli přijímání zákonů referendy, ale povinnosti parlamentu zabývat se zákonem, který požaduje přijmout občanská inici-

Adam Dieng, zvláštní poradce generálního tajemníka OSN pro prevenci genocidy [3]

ativa. V této souvislosti byla opětovně zdůrazněna povinnost plného zabezpečení možnosti účastnit se hlasování osobami se všemi typy postižení. Zákon, a tedy i stanovisko Benátské komise, se zabývaly povinnostmi skupiny či organizace předkládající iniciativu, registrací návrhů a postupům na to navazujícím. Byly posuzovány i způsoby podepisování iniciativy, verifikace podpisů včetně digitálního podepisování, téma financování a politické kampaně spojené s občanskou iniciativou a regulace návazné diskuse v parlamentu.

Moldavský návrh protiteroristických opatření

Moldavský návrh zákona o předcházení a potlačování terorismu byl posuzován na základě požadavku tamějšího ministerstva spravedlnosti, který zákon připravuje. Benátská komise vytkla předloženému zákonu, že podmínky použití mimořádných opatření jsou formulovány příliš vágně. Vždy v případě v zákoně popsané „protiteroristické operace“ musí být jasně limitována doba i geografické vymezení této operace a tato operace musí být podrobena parlamentní kontrole.

Odpovědnost za provádění popsanych anti-terroristických opatření by měl mít člen vlády (minis-

tr), nikoli předseda parlamentu nebo ředitel tajné služby. Případné excesy by měly být doprovázeny podrobnou úpravou disciplinární i trestní odpovědnosti za zneužití pravomoci. Kritiku si vysloužilo i příliš obecně formulované omezení médií v případě krizového stavu a přijetí seznamů (blacklistů) nebezpečných osob.

Další stanoviska se týkala posuzování změn ma-kedonského zákona o soudech a soudcovské radě, v němž zazněla obdobná myšlenka jako v rumunském případě – je třeba zajistit osobní odpovědnost soudců, nicméně tak, aby nemohla být zneužita k nátlaku na soudce.

Následovalo stanovisko k tuniskému ústavnímu zákonu o organizaci politických stran a jejich financování, uzbeckému volebnímu kodexu a ka-zašské úpravě správního řízení a soudnímu řádu správnímu.

Příspěvek hosta z OSN o prevenci genocidy

Závěr sobotního zasedání byl spojen s vystoupeními různých hostů, z nichž nejzajímavější byl Adama Dieng, zvláštní poradce generálního tajemníka OSN pro prevenci genocidy. Uvedl, že byl právě ve Vídni

na pozvání EU v souvislosti s jejími aktivitami proti rasismu, xenofobii a netoleranci. Debatovalo se tam i o tom, jak zastavit v Evropě diskurs nenávisti a útok na vládu práva a nezávislost justice. Je třeba připomenout, že nenávistné a zpochybňující verbální projevy mohou vést k takovým koncům jako ve Rwandě nebo Srebrenici. Není to nový fenomén, ale vždy se může objevit znova.

Příchod migrantů a uprchlíků změnil politickou situaci v Evropě. Neliberální demokracie, tvrdící, že se opírá o křesťanské hodnoty a vzbuzující strach před migranty, snižuje podle Dienga citlivost k právům menšin obecně. I náboženská vůdci by měli působit ke snížení nenávisti ve společnosti. Prevence je podle něj vždy lepší než boj a našim cílem je ochrana nevinných lidí, přičemž upozornil, že zranitelnými z pohledu vyvolávání nenávisti jsou zejména příslušníci národnostních a etnických menšin.

K otázkám členů Benátské komise se Dieng vyjadřoval zejména k situaci v Barmě a tam žijících Rohingů. Poukázal na množství znásilnění, k nimž tam došlo, i na chyby v rozhodování Rady bezpečnosti OSN ve vztahu k tomuto problému.

Činnost Benátské komise v judikatuře ESLP

Program uzavřela zástupkyně generálního tajemníka Benátské komise Simona Granata přehledem zmínek o Benátské komisi a jejích stanoviscích v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva

Rohingské děti v Barmě [4]

(ESLP). Nejprve v bosenských a srbských věcech soud vycházel z expertizy komise o místní situaci. V případě *Berlusconi proti Itálii* ve věci ochrany a ztráty mandátu si ESLP vyžádal od Benátské komise právní rozbor a komparativní studii. Dále Simona Granata připomněla známý případ *Banković a ostatní proti Belgie a ostatním*.

S dokumenty Benátské komise ESLP pracoval též v případě *Sejdić a Finci proti Bosně a Hercegovině* nebo *Mariya Alekhina a další proti Rusku* (tzv. Pussy Riot case). V případě Pussy Riot šlo o téma vyvažování mezi dvěma zásadními svobodami – svobodou projevu a svobodou vyznání. ESLP v tom případě zůstal jen u porušení práva na spravedlivé soudní řízení, nevyužil tedy dokumenty ke vztahu obou svobod. I ve věci *Maktouf and Damjanović proti Bosně a Hercegovině* použil ESLP odkaz na dokumenty Benátské komise o autonomii náboženských společností.

Simona Granata vyjádřila přesvědčení, že tím, že dokumenty vytvořené Benátskou komisí jsou častěji citovány, zvyšuje se viditelnost a důležitost aktivit Komise.

Fotografie:

- [1] Rumunský parlament. Zdroj: Flickr.com, Autor: Adam Jones. CC BY-SA 2.0.
- [2] Zasedání v albánském parlamentu. Zdroj: Flickr.com, Autor: Martin Schulz. CC BY-NC-ND 2.0.
- [3] Adam Dieng, zvláštní poradce generálního tajemníka OSN pro prevenci genocidy. Zdroj: Flickr.com, Autor: UNIS Vienna. CC BY-NC-ND 2.0.
- [4] Rohingské děti v Barmě. Zdroj: Flickr.com. Autor: DFID. CC BY 2.0.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Připravil Jan Lhotský

Aktivace jurisdikce Mezinárodního trestního soudu vůči zločinu agrese

Helena Kopecká

Od 17. července 2018 může Mezinárodní trestní soud stíhat vůdce individuálně zodpovědné za zločin agrese. Cesta k aktivaci jurisdikce vůči tomuto zločinu však nebyla vůbec snadná a trvala řadu let.

Historické prvopočátky

Již v Paktu Společnosti národů z roku 1919 se státy zavázaly šetřit a hájit územní celistvost a tehdejší politickou nezávislost všech jejích členů proti každému vnějšímu útoku.[1] Po druhé světové válce pak Charta OSN formulovala pro členské státy OSN zákaz hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu.[2] Agresivní válka se následně objevuje v norimberské Chartě Mezinárodního vojenského tribunálu a také v Chartě tokijského tribunálu (neboli Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný Východ), tehdy u obou ještě nazývané jako zločin proti míru. Valné shromáždění OSN poté sice v roce 1974 přijalo Rezoluci č. 3314 o definici agrese, opírající se o norimberské principy, nicméně se zaměřením na státní, nikoliv individuální odpovědnost.[3]

Trnitá cesta v období let 1998 - 2010

Římský statut Mezinárodního trestního soudu z roku 1998 (dále také jako MTS nebo Soud) následně po dlouhých desítkách let vyplnil existující mezeru a poskytnul cestu k individuální odpovědnosti za zločin agrese. Tento statut ve svém článku 5 definuje, nad kterými zločiny má Soud jurisdikci, přičemž již tehdy zahrnul také zločin agrese. Současně však tento článek v tehdejší době uvedl, že MTS bude moci vykonávat jurisdikci vůči tomuto zločinu teprve, jakmile bude zločin definován a budou stanoveny podmínky výkonu jurisdikce.

Shromáždění smluvních stran Římského statutu [1]

Teprve v roce 2010 přijaly smluvní strany MTS definici, podmínky aktivace a jurisdikce pro zločin agrese na revizní konferenci v Kampale v Ugandě, a to po složitých vyjednáváních a velkém množství pracovních návrhů. Avšak ani v roce 2010 proces aktivace jurisdikce vůči zločinu agrese nebyl u konce, právě naopak. Bylo dohodnuto, že změny týkající se zločinu agrese vstoupí v platnost nejdříve dne 1. ledna 2017, za podmínky, že jurisdikci Soudu po tomto datu aktivují smluvní strany Římského statutu (konsensem nebo schválením dvěma třetinami přítomných smluvních stran na zasedání Shromáždění smluvních stran), a uplynutím jednoho roku od uložení 30 listin o ratifikaci či přijetí. Pro konkrétní stát pak vstupuje změna Římského statutu v platnost jeden rok poté, co uloží listinu o ratifikaci či přijetí.

V souvislosti s kampalským dodatkem byla přijata také novela českého trestního zákoníku (zákon

Zahájení revizní konference v Kampale, Uganda [2]

č. 105/2013 Sb.), která s účinností od ledna 2014 nově upravuje skutkovou podstatu zločinu agrese v § 405a tohoto zákoníku.

K začátku října 2018 se ke kampalskému dodatku týkajícímu se zločinu agrese připojilo již celkem 36 smluvních stran.[5]

Aktivace zločinu agrese ze strany Mezinárodního trestního soudu

Po dlouhém vývoji byla tedy v prosinci 2017 na závěrečném zasedání 16. Shromáždění smluvních stran Římského statutu MTS v sídle OSN v New Yorku konsensuálně přijata rezoluce, která aktivovala jurisdikci MTS nad zločinem agrese. Pro aktivaci bylo zvoleno datum 17. července 2018, na které připadlo 20. výročí od přijetí Římského statutu.

Na aktivační konferenci v New Yorku se nicméně vedly dlouhé debaty, zdali MTS bude moci vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese vůči občanům smluvních stran Římského statutu, které kampalský dodatek neratifikovaly, v případě napadení státu, který dodatek ratifikoval. Nakonec bylo dohodnuto, že v tomto případě MTS jurisdikci mít nebude.

Základní charakteristika zločinu agrese

Zločin agrese je definován v článku 8 bis odst. 1 Římského statutu MTS a znamená plánování, přípravu, zahájení nebo provedení útočného činu, který svým charakterem, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty OSN, a to osobou v postavení, které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.

Článek 8 bis odst. 2 tohoto statutu se týká agrese jako jednání státu a stanoví, že „útočný čin“ znamená použití ozbrojené síly jedním státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN.

Dále pak článek obsahuje výčet jednání, která jsou považována za útočný čin. Tyto činy mohou mimo jiné zahrnovat invazi, vojenskou okupaci a připojování pomocí síly, zablokování přístavů nebo pobřeží a mnohé další. Článek 8 bis odst. 2 Statutu přitom vychází z rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3314 z prosince 1974 o definici agrese.

Zločin agrese se tedy vztahuje na osoby nejvíce zodpovědné, na vůdce, aplikuje se tudíž na jednotlivce. Jednou z odlišností oproti dřívějším dobám

Shromáždění smluvních stran Římského statutu [3]

je skutečnost, že v minulosti skutková podstata zločinů proti míru vyžadovala, aby došlo k válce jako takové. Definice v článku 8 bis Římského statutu namísto toho vyžaduje, aby byl spáchán útočný čin.

Způsoby vykonávání jurisdikce ze strany MTS

Zločin agrese má jedinečný režim jurisdikce, který nelze spustit stejným způsobem jako u jiných zločinů Římského statutu (genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů). MTS může vykonávat jurisdikci buď na základě oznámení smluvní strany nebo z vlastního podnětu žalobkyně (čl. 15 bis Římského statutu), nebo na základě oznámení Rady bezpečnosti OSN podle kapitoly VII Charty OSN (čl. 15 ter Římského statutu). Pravomoc Rady bezpečnosti postoupit určitou situaci MTS se přitom vztahuje na jakýkoliv stát, bez ohledu na skutečnost, zda Kampalský dodatek ratifikoval či nikoliv. S výjimkou případů iniciace řízení Radou bezpečnosti OSN, nečlenské státy MTS jsou vyloučeny z jurisdikce MTS nad zločinem agrese, a to bez ohledu na status oběti nebo agresora.

Dokonce však i v případě, že členské státy MTS se připojí k jurisdikci soudu nad zločinem agrese, stále je jim nabídnuta možnost se z jurisdikce Soudu vyvázat (*opt-out*).

Právní úprava zločinu agrese je tedy relativně komplikovaná a lze ji označit za slabší, nežli v případě

ostatních tří zločinů v jurisdikci Soudu. Přesto je aktivace jurisdikce MTS vůči zločinu agrese významným počinem v oblasti mezinárodního trestního spravedlnosti a od července letošního roku tak otevírá možnost vést k odpovědnosti vůdce individuálně zodpovědné za tento zločin.

Poznámky

- [1] Článek 10 Paktu Společnosti národů.
- [2] Zákaz hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu se nachází v článku 2 odst. 4 Charty OSN. Existují z něj však výjimky, a to případ individuální nebo kolektivní sebeobrany států (článek 51 Charty OSN) a použití síly schválené Radou bezpečnosti OSN (článek 42 Charty OSN).
- [3] Dle rezoluce Valného shromáždění OSN o definici agrese ze dne 14. prosince 1974 se jedná o použití ozbrojené síly státu proti svrchovanosti, územní nedotknutelnosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo k jakémukoli jinému účelu neslučitelnému s Chartou OSN.
- [4] Jako poslední se připojilo Irsko dne 27. září 2018.

Zdroje

- Coalition for the International Criminal Court, The Crime of Aggression, (<http://www.coalitionfortheicc.org/explore/icc-crimes/crime-aggression>).
- Disertační práce - Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale, Mgr. Milan Lipovský, Ph.D., ze dne 8. června 2015 (<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/130202/>).
- The International Criminal Court Gets Jurisdiction Over the Crime of Aggression, ze dne 15. prosince 2017 (<https://www.ejiltalk.org/the-international-criminal-court-gets-jurisdiction-over-the-crime-of-aggression/>).
- Assembly activates Court's jurisdiction over crime of aggression, ze dne 15. prosince 2017 (<https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=pr1350>).
- Status of Ratification and Implementation of the Kampala Amendments on the Crime of Aggression, update No. 30, ze dne 5. října 2018 (<https://crimeofaggression.info/the-role-of-states/status-of-ratification-and-implementation/>).
- Jan Lhotský: Aktivace zločinu agrese - za napadení cizího státu od července do Haagu?, ze dne 6. června 2018 (<http://jinepravo.blogspot.com/2018/06/jan-lhotsky-aktivace-zlocinu-agrese-za.html>).
- The Crime of Aggression in the ICC and State Responsibility, ze dne 11. dubna 2017 (<http://www.harvardilj.org/2017/04/the-crime-of-aggression-in-the-icc-and-state-responsibility/>).
- Vládní návrh, kterým se předkládají Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu týkající se zločinu agrese přijaté dne 11. června 2010 na Revizní konferenci Římského statutu v Kampale (www.senat.cz).

Fotografie

- [1] Shromáždění smluvních stran Římského statutu MTS v New Yorku, zdroj: ICC-CPI.
- [2] Zahájení revizní konference v Kampale, Uganda, autor: Coalition for the ICC, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.
- [3] Shromáždění smluvních stran Římského statutu MTS v New Yorku, zdroj: ICC-CPI.

Zahájení předběžných šetření na Filipínách a ve Venezuele

Michaela Daňková

Žalobkyně zahájila v únoru 2018 předběžná šetření na Filipínách a ve Venezuele. K tomuto rozhodnutí dospěla po pečlivém sledování aktuální situace v obou zemích. Jaký byl další vývoj?

Filipíny a válka proti drogám

Již od svého zvolení v roce 2016 se filipínský prezident Rodrigo Duterte zaměřil na válku proti drogám. Ve své kampani slíbil, že dojde ke zbavení se desítek tisíc zločinců a vyzýval obyvatelstvo k zabíjení drogových dealerů a drogově závislých. K dnešnímu dni bylo mimosoudně zavražděno přes 12 000 Filipínců, především z chudinského městského obyvatelstva, kteří byli podezřelí z obchodování s drogami či jejich nelegálního užívání, a to včetně dětí. Nejméně čtvrtina těchto zabití je připisována národní filipínské policii, která dle Human Rights Watch maskovala důkazy o těchto nezákonných zabití.

Hlavní žalobkyně Mezinárodního trestního soudu (MTS) tak zahájila předběžné šetření, zda je filipínská vláda odpovědná za tato rozsáhlá mimosoudní zabití s podezřením, že došlo ke spáchání zločinů proti lidskosti. Během předběžného šetření budou blíže zkoumány dostupné informace s cílem dojít

Demonstrace ve Venezuele hlásající „Ne diktatuře“ [2]

Filipínský prezident Duterte [1]

k rozhodnutí, zda existuje rozumný základ (*reasonable basis*) pro zahájení vyšetřování odpovídající kritériím dle Římského statutu.

Po ohlášení zahájení předběžného šetření Filipíny v březnu 2018 odstoupily od Římského statutu. Prezident Duterte podal písemné oznámení o odstoupení Filipín, jež by mělo dle článku 127 Římského statutu být účinné rok od tohoto oznámení. Tento počin vyvolává několik otázek. Zaprvé vyvstává otázka, zda měl prezident pravomoc k jednostrannému odstoupení, neboť během ratifikačního procesu bylo potřeba souhlasu alespoň dvou třetin Senátu. Filipínská ústava z roku 1987 se odstoupením od mezinárodních smluv nezabývá a Senát se k situaci nevyjádřil. Je tedy možné, že otázka bude přesunuta na Nejvyšší soud Filipín, aby rozhodl, zda je odstoupení platné. Doposud se tak však nestalo a na odstoupení se hledí jako platné.

Druhá otázka se zabývá povinností Filipín spolupracovat s MTS po jejich odstoupení. Dle Římského statutu nesmí být smluvní strana zbavena závazků, práv a povinností vzniklých před odstoupením. To se týká také povinnosti spolupracovat se Soudem v souvislosti s trestním vyšetřováním zahájeném před účinností odstoupení. Vzhledem k tomu,

že bylo zahájeno pouze předběžné šetření, které předchází trestnímu vyšetřování, lze předpokládat, že hlavní žalobkyně bude postupovat urychleně, aby soud mohl schválit formální zahájení vyšetřování před březnem 2019. Filipíny budou mít povinnost spolupracovat na vyšetřování událostí, které se staly před tímto termínem.

Demonstrace ve Venezuele

Ve společném prohlášení informovala žalobkyně také o zahájení předběžného šetření ve Venezuele, kde se domnívá, že od dubna 2017 mohlo docházet k nadměrnému použití síly k rozpuštění a ukončení demonstrací a krutému zacházení s vězňnými členy opozice.

Demonstrace vypukly začátkem roku 2017 proti vládě levicového prezidenta Nicoláse Madura, které volaly po předčasných volbách, humanitárních dodávkách jídla a dožadovaly se nedostatkových zdravotních potřeb a léků, lepšího postavení opozice, propuštění zajatých aktivistů a zlepšení vyhlídek mladého obyvatelstva do budoucna.

Demonstrace probíhaly téměř na denním pořádku a během nich zemřelo více než 120 lidí, a to jak demonstrantů, tak podporovatelů vlády, ozbrojených sil či náhodných kolemjdoucích. Okolo 5 400 osob bylo zadrženo a 757 bylo postaveno před vojenský soud. Někteří zajatí členové opozice měli být podrobeni elektrickým šokům či brutálnímu bití a zneužívání.

Maduro a jeho vláda tato nařčení popírá a označují je jako konspiraci vytvořenou Human Rights Watch a dalších lidskoprávních iniciativ podporovaných Spojenými státy s cílem sabotovat socialismus v Latinské Americe.

Další vývoj ve Venezuele

Na konci září 2018 obdržela žalobkyně MTS postoupení Venezuely k vyšetřování od skupiny šesti států, kterými jsou konkrétně Argentina, Kanada, Kambodža, Chile, Paraguay a Peru. Skupina postoupila žádost o zahájení vyšetřování zločinů proti lidskosti, které měly být spáchány na území Venezuely od 12. února 2014.

Protestující proti Duterteho válce proti drogám před newyorským konzulátem [3]

Střet protestujících s ozbrojenými silami ve Venezuele [4]

Nyní musí žalobkyně uvážit, zda jsou splněny předpoklady jurisdikce, přípustnosti a zájmu spravedlnosti na vyšetřování, toto postoupení tak neznamená automatické zahájení vyšetřování. V případě, že se žalobkyně rozhodne pro vyšetřování, není však dle Římského statutu nutné žádat přípravný senát MTS o povolení zahájení vyšetřování a celý proces se tím mírně urychlí. Žalobkyně bude i nadále pokračovat s předběžným šetřením zahájeným v únoru 2018.

Zdroje

HRW: Philippines “War on Drugs” (<https://www.hrw.org/tag/philippines-war-drugs>).

Kine, Phelim. HRW: Duterte Threatens Summary Execution of Drug Suspects. Again, 29. května 2018. (<https://www.hrw.org/news/2018/05/29/duterte-threatens-summary-execution-drug-suspects-again>).

ICC. Statement of the Prosecutor of the International Criminal Court, Mrs Fatou Bensouda, on opening Preliminary Examinations into the situations in the Philippines and in Venezuela, 8. Února 2018. (<https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=180208-otp-stat>).

Villamor, Felipe. NY Times: International Criminal Court Will Investigate Duterte Over Drug War, 8. února 2018. (<https://www.nytimes.com/2018/02/08/world/asia/philippines-duterte-hague.html>).

Tridgell Jennifer. OpinioJuris: The Departed: Implications of the Philippines’ Withdrawal from the ICC, 12. dubna 2018. (<http://opiniojuris.org/2018/04/12/the-departed-implications-of-the-philippines-withdrawal-from-the-icc/>).

Romo Rafael, Brocchetto Marilia. CNN: Venezuela Protests: What you need to know, 20. dubna 2017. (<https://edition.cnn.com/2017/04/18/americas/venezuela-protest-explainer/index.html>).

Reuters: Venezuela systematically abuses foes in 2017 protests: rights groups, 29. listopadu 2017. (<https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-rights/venezuela-systematically-abused-foes-in-2017-protests-rights-groups-idUSKBN1DT0J4>).

ICC: Report on Preliminary Examination Activities 2017, 4. prosince 2017. (https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/2017-PE-rep/2017-otp-rep-PE_ENG.pdf)

Fotografie

- [1] Filipínský prezident Duterte, 28. září 2016, Wikimedia commons, Public domain.
- [2] Protestující proti Duterteho válce proti drogám před newyorským konzulátem, autor: Vocal-NY, 10. října 2016, Flickr, CC BY 2.0
- [3] Demonstrace ve Venezuele hlásající „Ne diktatuře“, autor: Jamez42, 20. května 2017, Wikimedia commons, CC BY-SA 4.0
- [4] Střet protestujících s ozbrojenými silami ve Venezuele, autor: Jamez42, 26. května 2017, Wikimedia commons, CC BY-SA 4.0

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Připravili Monika Hanych a Hubert Smekal

Polsko před unijním soudem kvůli zákonu o Nejvyšším soudu

Tereza Bártová

Evropská komise se rozhodla poslat Polsko před Soudní dvůr Evropské unie kvůli novele zákona o polském Nejvyšším soudu. Zákon podle Komise porušuje zásadu nezávislosti soudnictví.

Nový polský zákon o Nejvyšším soudu z pera vládnoucí strany Právo a spravedlnost, který vstoupil v platnost v dubnu letošního roku, snižuje důchodový věk soudců ze 70 na 65 let. Více než třetina ze 72 soudců tak musí odejít do důchodu. Soudci, kterých se nařízení dotkne, sice mají možnost požádat prezidenta republiky o prodloužení funkčního období, pro rozhodnutí ale nejsou stanovena žádná kritéria a v případě odmítnutí není možný soudní přezkum.

Podle kritiků nový zákon výrazně narušuje dělbu moci. Mezi jejich řady se přidali společným prohlášením i zástupci české justice. Přijaté reformy včetně zákona o Nejvyšším soudu podle prohlášení „umožňují výkonné i zákonodárné moci zcela zbavit soudní moc její nezávislosti, nepohodlné soudce zbavit mandátu a podřídit soudní moc politickému řízení“.

Obavy Komise

Evropská komise na začátku července zaslala polským orgánům formální upozornění týkající se tohoto zákona, následované odůvodněným stanoviskem z poloviny srpna. Odpovědi ze strany Polska však nebyly z pohledu Komise dostačující.

Věc se tak posouvá do další fáze, o které již bude rozhodovat Soudní dvůr. Komise ve svém podání argumentuje neslučitelností přijaté legislativy s právem Evropské unie, jelikož oslabuje nezávislost soudnictví a porušuje zásadu neodvolatelnosti soudců. Polsko tak jedná proti ustanovení čl. 19 odst. 1 Smlouvy o EU ve spojení s čl. 47 Listiny

Předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker [1]

základních práv EU. Narušení nezávislosti soudnictví přitom ohrožuje fungování soudní spolupráce mezi členskými státy, například mechanismus řízení o předběžné otázce upravený čl. 267 Smlouvy o fungování EU.

Brusel zároveň požádal unijní soud o předběžné opatření, které by pozastavilo platnost některých částí napadaného zákona, konkrétně právě těch částí, které se týkají odchodu do důchodu a možnosti jmenovat nové soudce na místo těch, kteří jsou nuceni svoji činnost předčasně ukončit. Zároveň požádal o urychlené řízení.

A krátce na to, dne 19. října soud Komisi vyhověl. Předběžným opatřením Polsku nařídil, aby pozastavilo účinnost napadených ustanovení zákona o Nejvyšším soudu, a to s okamžitou platností. Soudci, na

Budova polského parlamentu [2]

kteří se daná ustanovení vztahovala, tak mají nadále pokračovat ve své práci. Zároveň je pozastaveno jmenování nových soudců místo těch, kteří měli odejít do důchodu. Polsko taktéž musí Evropskou komisi do konce měsíce informovat o všech opatřeních, která pro naplnění požadavků předběžného opatření učinilo.

Vláda práva

Nejedná se však o první krok Komise ve snaze navázat s Polskem dialog o stavu právního státu v zemi. Rozhodnutí o postoupení věci před Soudní dvůr je posledním krokem v dlouhotrvající debatě. Spouštěčem byl polský zákon o organizaci obecných soudů, taktéž s ohledem na ustanovení o odchodu do důchodu a jejich vliv na nezávislost soudnictví.

Dialog ale stále nepřinesl žádné výsledky. Na konci minulého roku se Komise dokonce rozhodla využít postupu podle čl. 7 Smlouvy o EU a vyzvala Radu (tedy členské státy), aby se taktéž zabývala stavem vlády práva v Polsku. Účelem je zjistit, zda v Polsku hrozí nebezpečí vážného porušení zásad právního

státu. V dané věci proběhla již dvě jednání na půdě Rady pro všeobecné záležitosti a členské státy by teoreticky mohly rozhodnout i o pozastavení hlasovacích práv Polska. To by ovšem v průběhu celé procedury vyžadovalo také jednomyslný souhlas členských zemí, který se v současnosti jeví být na základě prohlášení ze strany několika východních členských států EU nedosažitelný.

Ustoupí Varšava?

Jak uvedla Komise v tiskové zprávě, řízení o nesplnění povinnosti by nemělo ukončit probíhající dialog, jenž ze strany Komise stále představuje preferovaný způsob vyřešení rizika systémového ohrožení právního státu v Polsku.

Vládnoucí polská strana ale situaci vnímá negativně. Poslankyně PiS Krystyna Pawłowiczová pro server wPolityce.pl sdělila, že žalobu vnímá jako snahu o vměšování se do záležitostí svrchovaného státu, což považuje za zjevné porušení pravidel demokracie.

A co se stane, pokud by unijní soud dal Komisi za pravdu? Polsku by byl poskytnut čas na nápravu a v případě dalšího nekonání by mu hrozily finanční pokuty za každý den až do provedení požadované nápravy. Otázkou zůstává, zda by se v takovém případě Polsko rozhodlo ustoupit či by naopak přistoupilo k dalším krokům, které by zhoršily atmosféru v Unii.

Zdroje

- [1] Rule of Law: European Commission refers Poland to the European Court of Justice to protect the independence of the Polish Supreme Court. Europa.eu. Dostupné http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-5830_en.htm.
- [2] Poland must immediately suspend the application of the provisions of national legislation relating to the lowering of the retirement age for Supreme Court judges. PRESS RELEASE No 159/18, Luxembourg, 19 October 2018.
- [3] Společné prohlášení k situaci v Polsku. Ústavní soud. 21. července 2017. Dostupné <https://www.usoud.cz/aktualne/spolecne-prohlaseni-k-situaci-v-polsku/>

Fotografie

- [1] Předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker. Autor: Martin Schulz, Zdroj: Flickr.com, CC BY-NC-ND 2.0.
- [2] Budova polského parlamentu. Autor: Happa, zdroj: Wikimedia Commons, Creative Commons.

Velký bratr nás sleduje: plošné šmírování, nebo zájem národní bezpečnosti?

Eva Drhlíková

Hromadné sledování komunikace jako střet práva na soukromí a zájem národní bezpečnosti vyvažoval v září Evropský soud pro lidská práva v případě *Big Brother Watch a ostatní proti Spojenému království*. Tentokrát právo na soukromí zvítězilo, ale na jak dlouho?

Tajným sledováním komunikace (nejen) svých občanů zpravodajskými službami se Evropský soud pro lidská práva zabýval již poněkolidkrát. Poprvé to bylo v roce 1978 v případě *Klas a ostatní proti Německu*, kdy Soud hodnotil sledování komunikace německých advokátů v souladu s článkem 8 Úmluvy. K tomu, aby stát mohl předcházet páchaní trestné činnosti, je hromadné sledování výjimečně v zájmu národní bezpečnosti i možné. V nedávném rozsudku *Centrum för Rättvisa proti Švédsku* z června tohoto roku Soud rozhodl, že hromadné sledování komunikace švédskou rozvědkou odpovídá standardům Úmluvy, na rozdíl od posledního rozsudku *Big Brother Watch a ostatní proti Spojenému království*, kde bylo shledáno její porušení.

V roce 2013 bývalý spolupracovník amerických tajných služeb Edward Snowden zveřejnil informace o programech plošného sledování Vládním komunikačním ústředím (*Government Communications Headquarters*). To vedlo k podání stížnosti *Big Brother Watch a ostatní proti Spojenému království* u Evropského soudu pro lidská práva. Soud spojil stížnosti novinářů, lidskoprávních organizací a dalších jednotlivých stěžovatelů a ve svém zářijovém rozsudku potvrdil, že hromadné sledování komunikace státem je porušením práva na soukromí a rodinný život podle článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech, neboť neexistoval dostatečný dohled nad procesy selekce a vyhledávání dat.

Lepší úprava v zákoně

V roce 2016 britský parlament schválil reformu pravomocí sledovacích programů a ustanovil nové kontrolní mechanismy, které jsou ovšem nadále předmětem kritiky.[1]

Velký bratr [1]

Soud nicméně vycházel z právního stavu platného ke dni podání stížnosti. Vzhledem k tomu, že v současné době je sledovací mechanismus v britské legislativě upraven odlišně a velké části dřívějších nedostatků v zákoně byly napraveny, je možné, že Spojené království nevyužije svého práva a nepožádá o postoupení věci Velkému senátu.

Kromě hromadného sledování komunikace (*bulk interception*) Soud přezkoumával i získávání informací od poskytovatelů komunikačních služeb, což taktéž vyhodnotil jako porušení článku 8 Úmluvy.

Pro novináře je velmi důležité, aby byli schopni ochránit zdroje svých informací. Pro svobodu tisku je toto jedním ze základních pilířů, který ovšem může být sledováním narušen. Dle Soudu sice britský zákon zajišťoval zvýšenou ochranu, pokud žádost o získání dat měla sloužit k identifikaci novinářova zdroje, nicméně toto pravidlo se neuplatňovalo v případech, kdy byl vydán požadavek o data samotného novináře, která však mohou obsahovat právě i onen zdroj. Soud tedy došel k závěru, že se jednalo o porušení článku 10 Úmluvy.

Sdílení dat s ostatními rozvědkami

Dle informací zveřejněných Snowdenem britská rozvědka sbírala velké množství dat z emailů, příspěvků ze sociálních sítí, historie vyhledávání či

Ilustrační foto [2]

hovorů a následně je sdílela s americkou National Security Agency. Takové sdílení informací zpravodajských služeb s rozvědkami v jiných zemích ale není podle rozsudku porušením Úmluvy, neboť postup pro podání žádosti o sledování zahraniční zpravodajskou agenturou byl dostatečně upraven v příslušném vnitrostátním právním předpise.

Národní bezpečnost na prvním místě?

Na první pohled by se tedy mohlo zdát, že tento rozsudek je určitým vítězstvím pro lidskoprávní aktivisty. Soud nicméně zopakoval, že vnitrostátní orgány mají široký prostor pro uvážení při zajišťování ochrany národní bezpečnosti a hromadné sledování komunikace *per se* do této působnosti spadá. Státy v současnosti čelí mnoha hrozbám (terorismus, obchodování s lidmi, sexuální zneužívání děti a další), a pokroky v technologiích usnadňují teroristům a zločincům, aby se vyhnuli odhalení. Zároveň se zvyšuje nepředvídatelnost přenosů elektronické komunikace, tudíž je na každém státě zajistit, jak tyto hrozby identifikuje. Jakékoli sledování (hromadné či zaměřené) je zneužitelné, obzvláště pokud nelze rozpoznat skutečnou míru diskreční pravomoci orgánů.

Šest kritérií pro jakékoliv sledování

Soud nastavil šest základních požadavků, které stát musí splňovat při nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu v rámci trestního ří-

zení. Tato pravidla uplatňuje i u ostatních způsobů sledování např. zpravodajskou službou. Těmito požadavky jsou: (i) povaha trestných činů, které mohou vést k příkazu ke sledování; (ii) definice kategorií osob, jejichž komunikace může být sledována; (iii) časové omezení sledování; (iv) postup, který je třeba dodržovat při zkoumání, používání a ukládání získaných informací; (v) opatření, která je třeba přijmout při sdělování údajů jiným stranám; a (vi) okolnosti, za kterých mohou, nebo musí být sledovaná data vymazána nebo zničena.

Velký bratr i jinde

Lze tedy shrnout, že v zájmu národní bezpečnosti se může kdokoliv z nás dostat do filtrů zpravodajských služeb, což není v rozporu s Evropskou úmluvou, pokud jsou dodržovány minimální standardy tohoto sledování. Je otázkou, zda komunikované stížnosti proti Francii, Rakousku a Německu ve věci hromadného sledování v budoucnu přinesou zásadnější změnu v judikatuře. Zároveň bude i Soudní dvůr Evropské unie rozhodovat o legalitě hromadného sledování komunikace Spojeným královstvím.

Poznámky

- [1] Více ke kritice nového znění zákona viz Casciani, Dominic: Edward Snowden surveillance powers ruled unlawful, BBC News, 13. září 2018 (<https://www.bbc.com/news/uk-45510662>).

Zdroje

- [1] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Big Brother a ostatní proti Spojenému království ze dne 13. září 2018, č. 58170/13, 62322/14 a 24960/15 (<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186048>).
- [2] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Centrum för Rättvisa proti Švédsku ze dne 19. června 2018, č. 35252/08 (<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-183863>).
- [3] Casciani, Dominic: Edward Snowden surveillance powers ruled unlawful, BBC News, 13. září 2018 (<https://www.bbc.com/news/uk-45510662>).

Fotografie

- [1] Velký bratr, autor: Mao Tsé-Tung 毛澤東, 4. 11. 2011, zdroj: Flickr, CC BY- 2.0.
- [2] Ilustrační foto, autor: PixxlTeufel, zdroj: Pixabay.com, CC.0.

Pekárna mohla odmítnout upéct dort se sloganem na podporu stejnopohlavních sňatků

Michal Kubica

Nejvyšší soud Spojeného království rozhodl, že je s odkazem na svobodu projevu právem vlastníků pekárny odmítnout upéct dort se sloganem, který je v přímém rozporu s jejich křesťanskou vírou. Tímto odmítnutím dle Nejvyššího soudu nedochází k diskriminaci objednavatele dortu z důvodu jeho sexuální orientace nebo politického přesvědčení.

Diskriminace kvůli sexuální orientaci?

Celý případ posuzovaný letos v říjnu Nejvyšším soudem Spojeného království se odehrál v květnu roku 2014 a proti sobě v něm stály dvě strany. První byl Gareth Lee, homosexuál angažující se jako dobrovolník v organizaci QueerSpace, která v Severním Irsku podporuje kampaně za legalizaci stejnopohlavních sňatků. Proti němu se ocitla Ashers Baking Company. Ltd., pekařská společnost založená v roce 2004 manžely McArthurovými. Samotné jméno společnosti je odkazem na Genesis 49:20 „Ašerův chléb bude tučnost sama, lahůdky i králům bude skýtat.“

V květnu 2014 si Gareth Lee ve zmíněné pekárně objednal upečení dortu v rámci služby „poskládej si svůj dort“ nabízené pekárnou, přičemž daná služba nikde nezmiňovala jakákoliv politická nebo náboženská omezení. Pan Lee si objednal upečení dortu zobrazujícího animované postavičky Barta a Ernieho z dětského pořadu *Sezame, otevři se* spolu s textem „Ano sňatkům gayů“. Objednaný dort měl v plánu přinést na slavnostní ukončení týdne proti homofobii pořádaného QueerSpace.

Paní McArthurová objednávku k výrobě dortu zprvu přijala, neboť dle svých slov netušila, jakým způsobem ji odmítnout, aby zároveň ušetřila sebe a pana Leeho rozpaků. Po víkendové konzultaci s manželem, kdy oba seznali, že vzhledem ke svému náboženskému přesvědčení nejsou schopni tento dort upéct, paní McArthurová objednávku telefonicky zrušila a vrátila zákazníkovi zaplacené peníze.

Pekárna Ashers v Belfastu [1]

Pan Lee se po zrušení své objednávky obrátil na Severoirskou komisi pro rovnost a s její podporou následně podal žalobu na okresní soud v Belfastu s argumentem, že odmítnutí upečení dortu se sloganem na podporu stejnopohlavních sňatků jej diskriminuje z důvodu sexuální orientace.

Politické přesvědčení objednatel vs. svoboda projevu pekaře

Manželé McArthurovi se bránili tím, že v souladu se svobodou náboženského vyznání pro ně nebylo možné dát na dort nápis, který odporuje jejich křesťanské víře, a jehož vytvořením by v rozporu se svým přesvědčením vyjadřovali podporu stejnopohlavním sňatkům. Okresní soud v Belfastu však tyto argumenty neuznal a rozhodl, že se manželé McArthurovi dopustili diskriminace na základě sexuální orientace.

S tímto názorem se v roce 2016 ztotožnil také odvolací soud, na který se manželé McArthurovi po prohraném soudu první instance obrátili. Manželům soud nařídil zaplatit panu Leemu odškodné ve výši 500 liber a náklady řízení vyčíslil na 88 tisíc liber. Původní cena dortu, který si pan Lee u Ashers Baking Company objednal, činila přitom pouze necelých 37 liber.

Nejvyšší soud Spojeného království [2]

Po neúspěchu u odvolacího soudu se manželé McArthurovi obrátili na Nejvyšší soud Spojeného království, který nakonec rozhodl v jejich prospěch. Dle jeho rozhodnutí v tomto případě není podstatná sexuální orientace pana Leeho nebo jeho politické přesvědčení, ale fakt, že zpráva, kterou má dort nést, je v rozporu s přesvědčením pekaře. Nejvyšší soud v této souvislosti zmiňuje červnový rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci *Masterpiece Cakeshop Ltd v Colorado Civil Rights Commission*. [1] Přestože Nejvyšší soud Spojeného království zdůrazňuje, že okolnosti obou případů se liší, stojí dle něj za povšimnutí, že také ve zmíněném rozsudku se jedná o odmítnutí upečení dortu z důvodu zprávy, kterou v sobě nese a která je v rozporu s přesvědčením pekaře, nikoliv z důvodu osobních vlastností jeho objednatelů.

Podle Nejvyššího soudu Spojeného království svoboda projevu zaručená článkem 10 Úmluvy zajišťuje kromě práva vyjadřovat své názory též právo nevyjadřovat názory, s nimiž daný člověk nesouhlasí. Bylo by tak porušením článku 10 Úmluvy nutit pekaře vyrábět dort nesoucí text o podpoře stejnopohlavních sňatků, pokud s nimi pekař z náboženských důvodů nesouhlasí.

Poznámka

[1] Nejvyšší soud Spojených států amerických dal v červnu tohoto roku za pravdu pekárně Masterpiece Cakeshop Ltd. ve sporu s coloradskou komisí pro občanská práva. Ta pekárnu žalovala za její odmítnutí upečení dortu, kterou si objednal homosexuální pár na svou svatbu. Tento dort na sobě nenesl žádný text o podpoře homosexuálních svateb, Nejvyšší soud Spojených států však dovedl, že i dort samotný, pokud si je pekárna vědoma, že je určen na svatbu homosexuálního páru, je zprávou, se kterou pekárna nemusí souhlasit a nesmí být tedy nucena k její výrobě.

Zdroje

Belfast Bakery Was Free to Refuse Gay-Marriage Cake, Court Rules, The New York Times, 10. října 2018

(<https://www.nytimes.com/2018/10/10/world/europe/northern-ireland-cake-gay.html>).

Gay cake' row in Northern Ireland: Q&A, BBC, 10. října 2018 (<https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-32065233>).

Bowcott, Owen: UK supreme court backs bakery that refused to make gay marriage cake, The Guardian, 10. října 2018 (<https://www.theguardian.com/uk-news/2018/oct/10/uk-supreme-court-backs-bakery-that-refused-to-make-gay-wedding-cake>).

Rozsudek Nejvyššího soudu spojeného království [2018] UKSC 49 ze dne 10. října 2018 (<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2017-0020-judgment.pdf>).

Fotografie

[1] Pekárna Ashers v Belfastu. Zdroj: geograph.ie, CC BY-SA 2.0.

[2] Nejvyšší soud Spojeného království. Zdroj: all-free-photos.com, CC BY-NC-SA 2.5.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Připravil Lukáš Hoder

Zahranční zaměstnanci jsou v Kataru stále pracovně zneužíváni

Martin Pracný

Nová zpráva Amnesty International upozorňuje na to, že katarská vláda stále neprovedla všechny slíbené reformy systému kafala, v jehož rámci dochází k vykořisťování zahraničních pracovníků.

Tématu pracovních podmínek zaměstnanců, kteří přicházejí do Kataru s vidinou výdělku a následně jsou nuceni pracovat v nelidských podmínkách jsme se již věnovali, a to v souvislosti s budováním stadionů a infrastruktury pro mistrovství světa ve fotbale, které bude Katar pořádat v roce 2022 (viz Bulletin prosinec 2017 s. 26).

Zpráva Amnesty International popisuje příběh pracovníků specializované strojírenské a instalační společnosti Mercury MENA, která ponechala 78 zahraničních zaměstnanců bez jakýchkoliv finančních prostředků po několik měsíců v táboře v průmyslové zóně v Dauhá. Jednalo se o osoby pocházející z Nepálu, Indie a Filipín, které se vzhledem k nedostatku financí nemohly vrátit domů a byly tak nuceny opatřit si peníze na jídlo a základní životní potřeby z jiných zdrojů. Zaměstnanci navíc neobdrželi od zaměstnavatele ani karty k pobytu, které by na základě zákona měli obdržet do 30 dnů od svého příjezdu. Mercury MENA tak vystavila zaměstnance riziku udělení pokuty za to, že nemají správné doklady.

Amnesty obviňuje společnost z užívání tzv. "sponzorského systému" kafala, který je ve státech blízkého východu poměrně běžný, a to obzvláště ve stavebním průmyslu. Kafala funguje na principu svázání zaměstnance se zaměstnavatelem, který za zaměstnance následně přebírá zodpovědnost. Bez souhlasu zaměstnavatele nemůže zahraniční pracovník např. změnit zaměstnání nebo vycestovat zpět do svého domovského státu.

Více než 30 nepálských pracovníků se obrátilo na Amnesty s tím, že jim společnost Mercury MENA

Výstavba nového města Lusailu [1]

dluží v průměru 1 500 liber na neuhrazených mzdách. Většina pracovníků se vydává do Kataru s cílem vydělat peníze, které jim umožní umořit dluhy. Ovšem výsledkem této pracovní zkušenosti bývá často ještě větší zadlužení. Jeden z pracovníků popsal situaci, kdy společnost souhlasila s tím, že může v říjnu 2017 opustit Mercury MENA a najít si nového zaměstnavatele, ale vše bylo podmíněno tím, že se vzdá dosud nezaplacené mzdy.

Systém kafala se pomalu mění, ale jeho konec je stále v nedohlednu

Loni v říjnu se katarská vláda po letech trvalé kritiky zavázala ke spolupráci s Mezinárodní organizací práce na rozsáhlé reformě systému kafala a dalších podstatných prvků pracovního práva. Následně byla přijata dočasná minimální mzda, zaveden větší důraz na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, vytvořen inspekční systém a zřízen výbor zabývající se stížnostmi zaměstnanců. V říjnu tohoto roku, tedy přesně rok po výše zmíněné dohodě, vydal

Systém kafala je v arabském světě zcela běžný [2]

katarský emír Tamím ibn Hamad Al Sání zákon, kterým zrušil právo zaměstnavatele udělovat a zdržovat zaměstnancům povolení k vycestování ze země. Ze strany odborné veřejnosti se ale nadále ozývají kritické hlasy poukazující na příliš pomalé tempo provádění reformem.

Amnesty však zdůrazňuje, že i přes zrušení povolení k vycestování největší problém související se systémem kafala stále zůstává. Tím je svázání pracovníků s jedním konkrétním zaměstnavatelem. Pokud chce pracovník změnit zaměstnání, potřebuje od svého původního zaměstnavatele osvědčení o tom, že zaměstnavatel nemá proti změně zaměstnání námitky. Mnoho zaměstnavatelů ale odmítá poskytnout takové osvědčení. Pracovníci jsou tedy nuceni zůstat u společnosti, dokud jim neskočí pracovní smlouva, což může trvat i pět let.

Pokud někdo opustí svou práci bez povolení zaměstnavatele, může být prohlášen za uprchlíka a následně trestně obviněn, zatčen a deportován. Tento postup je však v rozporu s mezinárodními standardy a mezinárodním pracovním právem.

Zahraníční pracovníci se podílejí v Kataru na výstavbě nového města

Společnost Mercury MENA se nepodílela přímo na výstavbě stadionů pro fotbalové mistrovství světa, ale na infrastruktuře nově vznikajícího města Lusailu, které bude hostit zahajovací a finálový zápas. Náklady na stavbu tohoto města se mají vyšplhat na částku 45 miliard amerických dolarů a následně by zde mělo žít přibližně 260 000 obyvatel. Pracovníci uvedli, že problémy s placením začaly po reorganizaci společnosti v roce 2015.

Podle Mezinárodní organizace práce, dosáhla katarská vláda významného pokroku ve svém tříletém „programu technické spolupráce“, který má zajistit dodržování ratifikovaných mezinárodních pracovních úmluv a vytvoření pracovního práva, jenž v nejvyšší možné míře omezí případy, kdy zaměstnanci nedostanou za svou práci spravedlivě zaplacené. Od příštího roku by měl být umožněn pracovníkům volný pohyb na pracovním trhu. Katar také prohlásil, že vytvoří fond, který bude platit zaměstnancům jejich nezaplacené pohledávky vůči zaměstnavateli. Zaměstnanci Mercury MENA ovšem nedostanou celou dlužnou částku, jelikož jim zaměstnavatel dluží za více než rok práce a fond bude vyplácet náhradu maximálně do výše platu za 12 nezaplacených měsíců.

Zdroje

Amnesty International. 2018. “Unpaid and abandoned: the abuse of Mercury MENA workers.” Amnesty International. 26. 9. 2018 (<https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/09/mercury-mena-abuses-qatar/>).

Conn, David. “Qatar migrant workers are still being exploited, says Amnesty report.” The Guardian. 26. 9. 2018 (<https://www.theguardian.com/football/2018/sep/26/qatar-world-cup-workers-still-exploited-says-amnesty-report>).

Fotografie

[1] Výstavba nového města Lusailu je v plném proudu, autor: Preacher lad, Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Systém kafala je v arabském světě zcela běžný, autor: Richard Messinger, Flickr, CC BY-NC 2.0.

Glyfosát – nejpoužívanější herbicid a jeho škodlivost pro člověka

Nela Černotová

Glyfosát je již desítky let nejpoužívanějším herbicidem na světě. Jeho účinky na lidské tělo však doposud nebyly zcela objasněny. Má glyfosát karcinogenní účinky a jeho produkce by tedy měla být zakázána, nebo je látka, kterou můžeme nalézt v těle téměř každého člověka, neškodná?

S užitím glyfosátu jako herbicidu přišla společnost Monsanto v sedmdesátých letech minulého století, když představila produkt Roundup, který je dodnes nejpoužívanějším produktem k hubení plevelu. Společnost Monsanto disponovala do roku 2000 patentem k této látce. Glyfosát je používán primárně v zemědělství k hubení plevelu před zasetím, aby plevel „nepřipravoval“ půdu o látky potřebné k výživě pěstovaných plodin. Používá se rovněž k ošetření úrody těsně před sklizní, jelikož pomáhá regulovat zralost plodin a usnadňuje sklizeň. Produkty s glyfosátem se rovněž široce využívají k odstranění nežádoucích rostlin na zahradách, dětských hřištích, chodnících a jiných podobných plochách.

Glyfosát po vniknutí do tkáně rostliny zastaví fungování enzymů potřebných pro růst rostliny a rostlinu tak zahubí. Na přelomu tisíciletí se na trhu začaly objevovat mnohé plodiny, například sója, geneticky upravené k odolnosti vůči glyfosátu a došlo tak k prudkému růstu na jeho popularitě. Užití látky se prudce rozšířilo, jelikož začalo být možné glyfosát aplikovat k odstranění plevelu bez současného ohrožení úrody.

Vliv glyfosátu na přírodu a lidské zdraví

Široké užívání glyfosátu je kritizováno pro svůj vliv na biologickou rozmanitost, jelikož hubí přirozeně rostoucí rostliny, které jsou složkou potravy mnoha druhů hmyzu a živočichů. Vzhledem k tomu, že se tato chemická látka nachází ve značném množství potravin, v pitné vodě a ve vzduchu v zemědělských oblastech, otázkou je také její vliv na lidské zdraví. Účinky glyfosátu na člověka jsou dlouhodobě zkoumány, a ačkoli je látka často spojována s Non-Hodkinovým lymfomem, specifickým typem rakoviny

Sklizeň ječmene [1]

krve, zdá se, že se zatím ohledně její karcinogenity nepodařilo dojít k jednoznačnému závěru. Byly však prokázány karcinogenní účinky na myších.

Postoj ke škodlivosti glyfosátu se liší také mezi zdravotnickými organizacemi. Mezinárodní agentura OSN pro výzkum rakoviny (IACR) v roce 2015 zařadila glyfosát do skupiny látek pravděpodobně karcinogenních pro člověka. IACR takto shledala na základě studií, dle nichž látka způsobuje chromozomální mutace a zvýšený risk Non-Hodkinova lymfomu u člověka a jiných nádorů u zvířat. Evropský úřad pro bezpečnost potravin však ve stejném roce došel k závěru, že je nepravděpodobné, že by glyfosát měl pro člověka karcinogenní účinky. Ani americká Agentura pro ochranu životního prostředí neshledala glyfosát prokazatelně karcinogenním.

Rozhodnutí kalifornského soudu

Glyfosát a jeho účinky jsou předmětem mnoha soudních sporů mezi pacienty trpícími non-Hodkinovým lymfomem a společností Monsanto. Momen-

Produkt RoundUp [2]

tálně je ve Spojených státech proti této společnosti podáno přes osm tisíc žalob.

V srpnu tohoto roku vydal soud v Kalifornii rozhodnutí, na základě něhož je společnost Monsanto povinna zaplatit poškozenému Dewaynu Johnsonovi odškodné 289 milionů dolarů za to, že mu produkt měl způsobit onemocnění Non-Hodkinovým lymfomem. Poškozený od roku 2012 pracoval jako údržbář školních pozemků a produkt Roundup denně sprejoval na školních hřištích. V roce 2014 mu bylo onemocnění diagnostikováno a momentálně doktoři odhadují, že mu zbývají dva roky života.

Zaplatit takto vysoké odškodné bylo společnosti Monsanto uloženo proto, že dle poroty měla zasahovat do studií prováděných k zjištění karcinogenity glyfosátu a záměrně zkreslovat jejich výsledky. Dále společnost dle důkazů užitých v soudním řízení měla o karcinogenitě produktu dlouhodobě vědět, přesto však své výrobky neoznačila etiketou

upozorňující na možné rakovinotvorné účinky. Společnost se v říjnu tohoto roku proti rozhodnutí odvolala s tím, že karcinogenita produktu nikdy prokázána nebyla.

Právní úprava glyfosátu v EU

V roce 2016 vypršelo povolení užívat glyfosát v Evropské unii a bylo třeba přijmout rozhodnutí ohledně dalšího používání látky. Povolení bylo dočasně o šest měsíců prodlouženo, aby Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) mohl provést důkladnou studii ohledně účinků glyfosátu, na jejímž základě by bylo možné následně rozhodnout.

Před rozhodováním o právní úpravě užívání glyfosátu podalo 1,3 milionu evropských občanů petici v rámci Evropské občanské iniciativy, což je možnost evropských občanů přímo se podílet na legislativě EU, vyzývající Evropskou komisi (EK)

k zakázání glyfosátu v EU. Za splnění podmínek (alespoň jeden milion podpisů občanů z alespoň sedmi členských států EU) EK k dané petici musí zaujmout stanovisko. Stanovisko EK k petici zaujalo na základě výsledků studie provedené EFSA a doporučila tak členským státům prodloužení povolení užívání glyfosátu na území EU o dalších 5 let, tzn. do roku 2022, což bylo také v prosinci 2017 většinou osmnácti členských států z dvaceti osmi schváleno. Úprava užívání glyfosátu na území jednotlivých členských států EU však zůstává v působnosti samotných členských států.

Česká republika, která na půdě EU hlasovala pro prodloužení povolení užívání glyfosátu, je jedním z prvních členských států, které se uchylují k jeho postupnému zákazu. Od ledna nebude dle Ministerstva zemědělství ČR povoleno látku používat těsně před sklizní k urychlení dozrání plodin a navíc bude zakázáno její plošné (necílené) užití a také aplikace v případech, kdy existuje jiný možný postup.

Kropení pole herbicidem [3]

Zdroje

- Evropská komise. 2017. Prováděcí nařízení komise (EU) 2017/2324. Brusel: EU Publishing (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017R2324&from=CS>).
- Bellon, Tina. 2018. "Bayer's Monsanto asks U.S. court to toss \$289 million glyphosate verdict." Reuters. 18. září 2018. (<https://www.reuters.com/article/us-bayer-glyphosate-lawsuits/bayers-monsanto-asks-us-court-to-toss-289-million-glyphosate-verdict-idUSKCN1LZ0H7>).
- Grossman, Elizabeth. 2015. "What Do We Really Know About Roundup Weed Killer?" National Geographic. 23. dubna 2015 (<https://news.nationalgeographic.com/2015/04/150422-glyphosate-roundup-herbicide-weeds/>).
- Kathryn Z Guyton, K. Z.; Loomis, D.; Grosse, Y. 2015. "Carcinogenicity of tetrachlorvinphos, parathion, malathion, diazinon, and glyphosate." International Agency for Research on Cancer Monograph Volume 16, Issue 5, P490-491.

Fotografie

- [1] Sklizeň ječmene, zdroj: Max Pixel, CC0 (<https://www.maxpixel.net/Farmers-Combine-Harvester-Harvest-Barley-3581242https://www.maxpixel.net/Farmers-Combine-Harvester-Harvest-Barley-3581242>).
- [2] Produkt RoundUp, autor: Mike Mozart, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.
- [3] Kropení pole herbicidem, zdroj: Max Pixel, CC0 (<https://www.maxpixel.net/Herbicide-Avignon-A-Surname-In-Rice-Field-Avignon-587589>)

4) Česká republika a lidská práva

Připravila Lucie Nechvátalová

K povinnosti vězně podrobit se odběru moči zdravotní sestrou

Lukáš Novák

Stěžovatel se obrátil na Ústavní soud poté, co se odmítl podrobit toxikologickému testu moči ke zjištění přítomnosti omamných látek v jeho těle. Způsob, jakým měl být odběr vykonán, pro něj představoval zásah do soukromí a lidské důstojnosti. Jak se k tomuto případu postavil Ústavní soud?

K zásahu do lidské důstojnosti mělo dojít ve věznici, v níž si stěžovatel odpykával svůj trest odnětí svobody v délce 14 měsíců. Stěžovatel se dne 26. 5. 2014 odmítl podrobit vyšetření moči ke zjištění přítomnosti omamných látek v těle, čímž se dopustil mařené výkonu trestu odnětí svobody. Vzhledem k tomu, že již v minulosti bylo zjištěno, že stěžovatel užil během svého pobytu ve vězení omamné látky a opakovaně se odmítl podrobit kontrole moči, Okresní soud Brno – venkov (dále jen „okresní soud“) ho odsoudil k trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců.

Od počátku trestního řízení vedl stěžovatel konzistentní obhajobu. Jeho stěžejním argumentem bylo, že se bránil odběru moči jenom před zdravotní sestrou jako osobou opačného pohlaví. Uváděl, že je Romem a jeho kultura mu brání v tom, aby se svlékl i před vlastní družkou. Tuto námitku vyhodnotil okresní soud jako účelovou, přičemž skutečným důvodem dle názoru soudu byla obava stěžovatele, že by se znovu potvrdila přítomnost návykových látek v jeho těle.

Proti rozsudku okresního soudu podal stěžovatel odvolání, které však Krajský soud v Brně (dále jen „krajský soud“) zamítl. Krajský soud zaujal k případu podobný postoj jako okresní soud. Ve svém usnesení nejprve uvedl, že zdravotní sestra měla na základě vyhlášky č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, oprávnění u stěžovatele vykonat odběr moči, a nemusel jej proto činit lékař ani osoba stejného pohlaví. Soud dále argumentoval, že pokud by stěžovatel odmítl poskytnout moč z důvo-

Vězení [1]

du stydlivosti, tato skutečnost by byla bezesporu zaznamenána v příslušném protokolu o provedení orientačního toxikologického vyšetření, případně by se mohl jednoduše otočit ke zdravotní sestře zády či bokem.

Poté, co stěžovatel neuspěl se svým dovoláním ani u Nejvyššího soudu, obrátil se na Ústavní soud (dále i „ÚS“). V ústavní stížnosti zopakoval, že důvodem, proč se bránil poskytnutí moči byla přítomnost zdravotní sestry při odběru. Nutnost obnažit své intimní partie před osobou opačného pohlaví považoval za způsob snižující jeho lidskou důstojnost, přičemž podotkl, že ve vězeňském zařízení jsou zřízeny oddělené prostory, kde by mohl úkon vykonat pod dohledem mužského příslušníka vězeňské služby. Stěžovatel se také ohradil proti tvrzení krajského soudu, že nevznese při odběru žádné konkrétní námitky týkající se jeho stydlivosti, neboť jinak by tyto skutečnosti byly uvedeny v protokolu. Stěžovatel tvrdil, že osobě podrobující se odběru moči, není umožněno vyjádřit se k obsahu protokolu.

Ilustrační foto [2]

Posouzení věci Ústavním soudem

Ústavní soud v kontextu ukládání povinností vězňům za účelem protidrogové prevence poukázal nejprve na rozdíl mezi ochranou soukromí a lidské důstojnosti. V prvním případě má nositel práva možnost sám si určit hranice svého soukromí. Na druhé straně, lidská důstojnost je v čl. 1 Listiny základních práv svobod (dále jenom „Listina“) zakotvená jako objektivní hodnota, která musí být chráněna vždy při uplatňování veřejné moci, bez ohledu na to, zda se jedinec vůči ní nějak vymezí, nebo ne. Zároveň je však v čl. 10 Listiny obsaženo i subjektivní právo domáhat se respektování své lidské důstojnosti vůči orgánům veřejné moci postupem stanoveným v čl. 36 odst. 1 Listiny.

ÚS se následně zabýval otázkou, zda je povinnost odevzdat vzorek moči za účelem kontroly dodržování pravidel výkonu trestu ústavně konformní. Vězni jsou vyzváni podrobit se kontrole vzorku moči v případě, že existuje podezření, že by mohli být pod vlivem návykové látky. Tato povinnost je přímo upravena v § 28 odst. 2 písm. g) zákona o výkonu trestu. Kontrolovat, zda osoby ve výkonu trestu užívají návykové látky nebo jiné jedy, je ve veřejném zájmu (na protidrogové prevenci a represii) a ÚS tak neshledal, že by bylo citované ustanovení v rozporu s ústavním pořádkem ČR.

ÚS dále poukázal na čl. 1 Ústavy, čl. 1 a čl. 4 odst. 4 Listiny zakotvujících povinnost šetrného omezení práv. V případech, v nichž orgán veřejné moci

zasahuje svým postupem do ústavně garantovaných práv jedince (v tomto případě práva na soukromí ve spojení s respektováním důstojnosti), musí být tento postup vykonán co nejšetrnějším způsobem, a to bez ohledu na to, jak tento postup upravuje podzákonný předpis.

ÚS odmítl argument obecných soudů, že zdravotní sestra byla oprávněná odebrat stěžovateli moč na základě § 4 odst. 3 písm. c) vyhlášky o činnostech zdravotních pracovníků, a při odběru proto nemusela být, z hlediska zachování jeho důstojnosti, přítomna osoba stejného pohlaví jako vězeň. Z odborné kompetence zdravotní sestry provést odběr biologického materiálu (ÚS zpochybnil i to, že by se v případě moči jednalo o biologický materiál), resp. dohlédnout na poskytnutí jeho vzorku, nebylo totiž dle ÚS možné dovozovat povinnost někoho (zde vězně) se takovému způsobu odběru podrobit.

Jako zákonný podklad pro omezení uvedených práv, který je aplikovatelný na případ stěžovatele, uvedl ÚS § 28 odst. 2 písm. g) zákona o výkonu trestu. Znovu však zdůraznil, že i přes existenci právního podkladu pro omezení základních práv opřeného o legitimní důvod, musí být v každém případě respektován princip proporcionality zásahu.

Test proporcionality

ÚS proto zjišťoval, zda podrobení stěžovatele kontrole vzorku moči pod dozorem zdravotní sestry

Vězeň [3]

bylo prostředkem vhodným, potřebným (účelným) a přiměřeným k omezení jeho ústavně garantovaného práva na ochranu soukromí a zachování lidské důstojnosti. Kritérium vhodnosti bylo dle ÚS splněné. Kontrolou vzorku moči bylo možné dosáhnout sledovaného legitimního cíle – protidrogové prevence. S ohledem na smysl kontroly bylo však nutné, aby byla při odběru přítomna osoba, která by tak mohla ověřit původ vzorku.

V daném případě, jak už bylo řečeno, byla tímto dozorem zdravotní sestra, teda osoba opačného pohlaví než stěžovatel. ÚS konstatoval, že nebylo nutné, aby dohled vykonávala osoba s odborným zdravotnickým vzděláním či osoba opačného pohlaví, a tedy tímto kontrolérem mohl být i muž – příslušník vězeňské stráže, který, jak vyplývá z provedených důkazů, byl také v danou chvíli přítomen. Použitý prostředek tak nebyl potřebný, a legitimní cíl tedy mohl být dosažen i způsobem šetrnějším k dotčenému základnímu právu stěžovatele. K poznámce krajského soudu, že stěžovatel se mohl otočit ke zdravotní sestře zády, ÚS uvedl, že její přítomnost jako dozírající osoby by tak ztratila smysl, neboť by nemohla potvrdit původ vzorku.

Na základě výsledku provedeného testu proporcionality ÚS shledal, že postupem orgánů veřejné moci

byla porušena ústavní práva stěžovatele zakotvená v čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 1 Listiny.

ÚS se nakonec vyjádřil také ke skutkovým závěrům obecných soudů. Dle jeho názoru tyto soudy plně nesplnily jako orgány činné v trestním řízení svou povinnost zjistit správně a v dostatečném rozsahu skutkový stav věci. Obecným soudům bylo vytknuto, že neprovedly dostatečný počet důkazů (např. vyžádání si písemných stanovisek věznice či konkrétních dozorců), které by prokázaly mimo jiné, zda stěžovatel v daný den skutečně vznesl námitku stydlivosti. Soudy své závěry opřely primárně pouze o stěžovatelem podepsaný protokol jako nepřímý důkaz, avšak dle ÚS musí být nepřímých důkazů vždy více, aby vytvářely tzv. ucelený řetězec známých skutečností. Okresní soud také porušil princip presumpce nevinny, když ze skutečnosti, že se stěžovatel odmítl podrobit kontrole vzorku moči, dovodil, že omamnou látku vskutku užil.

A co když to není jenom před ženami?

Vzhledem k tomu, že v daném případě neexistoval žádný relevantní důvod k tomu, aby nebyl při poskytování vzorku moči přítomen pouze příslušník vězeňské služby, se závěrem ÚS není možné nesohlasit.

Jako zajímavá se v této souvislosti naskýtá otázka, co dělat v případě, že vězeň trpí parurézou, sociální fobií, která spočívá v neschopnosti vymočit se v přítomnosti jiných osob (bez ohledu na jejich pohlaví). Mezinárodní sdružení parurézy (International Paruresis Association), podporující osoby postižené touto chorobou, v takové situaci doporučuje vězňům mít k dispozici lékařskou dokumentaci, která prokazuje, že trpí danou chorobou a požádat o alternativní formu testu.

Zdroje

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. III. ÚS 309/16. International Paruresis Association 2015. Paruresis (Shy Bladder) FAQ, 13. marca 2005. (<https://paruresis.org/ipa-misc/doc/FAQ-Full.pdf>).

Fotografie

[1] Vězení, autor: Luis Argerich, Wikimedia commons, CC-BY-2.0.

[2] Ilustrační foto, autor: Greyerbaby, pixabay, CC0 Creative Commons.

[3] Vězeň, autor: Rainerzufall1234, Wikimedia commons, CC-BY-SA-4.0.

Být mladou delegátkou ČR v OSN v New Yorku je zážitek

Barbora Antonovičová

Vždycky jsem se chtěla dozvědět něco víc o tom, jak reálně vypadá práce v mezinárodní organizaci, ale netušila jsem, že tu možnost dostanu tak brzy a přímo v hlavním sídle Organizace spojených národů (OSN) v New Yorku. A to včetně možnosti pronést projev za Českou republiku a za české mladé lidi. Bylo toho ale mnohem víc.

Program mladých delegátů do OSN

Celé to v podstatě byla náhoda - našla jsem inzerát, že se hledají mladí delegáti České republiky do OSN pro tento ročník [1], poslala jsem životopis, esej, absolvovala pohovor, a pak mi zavolali, že mě vybrali jako jednoho ze dvou mladých delegátů z České republiky. To mimo jiné znamenalo možnost strávit tři týdny v OSN v New Yorku.

Organizace spojených národů zakotvila program mladých delegátů v jedné ze svých rezolucí [2]. Umožnila tím členským státům, aby každý rok na část Valného shromáždění, a popřípadě další vrcholné akce roku, vyslaly mladé zástupce, kteří tak mají možnost nahlédnout do fungování OSN, vyjádřit své názory a získané zkušenosti následně předat dalším mladým lidem ve své zemi [3].

Akce Mladých delegátů [2]

B. Antonovičová a P. Plavec ve Třetím výboru OSN [1]

Záleží vždy na členském státu, zda této možnosti využije. Česká republika své mladé delegáty vyslala do OSN již potřetí, u nás program zajišťuje Česká rada dětí a mládeže [4], Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo zahraničních věcí.

Vzhůru do sídla OSN v New Yorku

Ve chvíli, kdy jsem seděla v letadle do New Yorku, jsem si nedokázala moc představit, co mě vlastně čeká. Bylo toho opravdu hodně, bylo to náročné, ale odvezla jsem si zážitek na celý život.

Dorazili jsme do hlavního sídla OSN po nejrušnějším týdnu celého roku, kdy Valné shromáždění navštívili hlavní představitelé všech zemí světa, takže bezpečnostní opatření byla ještě větší než obvykle. Dostala jsem ale kartičku delegátky a stala jsem se oficiální součástí české delegace v OSN. Areál OSN je velmi rozsáhlý, skládá se z několika budov a osobně bych na orientaci v něm potřebovala mapu. Chodeb, dveří a výtahů tam bylo opravdu mnoho.

Každý stát si určuje sám, jaké budou povinnosti jeho mladých delegátů během pobytu. My jsme

Společná fotografie Mladých delegátů s generálním tajemníkem OSN [3]

s druhým delegátem z České republiky Patrikem Plavcem měli šanci vyzkoušet a zažít mnoho různých aktivit. Od zápisu jednání z Třetího výboru OSN (Sociální, kulturní a humanitární výbor) přes analýzu brífinku z jednání Rady bezpečnosti až po volbu členů do Rady OSN pro lidská práva, ve které byla mimochodem Česká republika úspěšná.

Brzy po příjezdu jsme také měli jedinečnou možnost přednést projev za Českou republiku ve Třetím výboru OSN, ve kterém jsme zmínili stoleté výročí založení Československa, důležitost kvalitního vzdělávání dostupného pro všechny, sdílení zkušeností, zájem o dění kolem sebe i v komunální politice a mnoho dalšího. Bylo skvělé, že celý sál v tu chvíli poslouchal jen nás a myšlenky českých mladých lidí.

Pobyt plný zajímavých setkání

V rámci pobytu jsme se poznali s více než šedesáti mladými delegáty z třiceti zemí, většinou z Evropy. Většina z nich byli studenti vysokých škol, kteří ve svém volném čase pracují s mladými lidmi. Diskutovat s nimi bylo velmi inspirativní, protože člověk získal jiný pohled na svět a jeho problémy. Osobně jsem si z toho odnesla zjištění, že Česká republika je velmi dobré a bezpečné místo k životu.

Mladí delegáti měli příležitost v rámci programu pořádat tzv. „side events“ – kratší akce mimo hlavní program jednání na určité téma, na které byli do diskuse zváni zástupci států, OSN, další experti a panelu se vždy účastnili i zástupci mladých. S Patrikem jsme se podíleli na pořádání akcí na téma budoucnosti nezaměstnanosti mladých lidí a další diskuze se týkala většího zapojení mladých lidí z Afriky do programu mladých delegátů. Naši akci na téma podpory mladých lidí se zdravotním postižením navštívili velvyslankyně České republiky a Maďarska při OSN, velvyslanec Bulharska při OSN, zástupkyně UNICEF a Oddělení OSN pro sociální a ekonomické záležitosti. Já jsem měla možnost v panelu promluvit jako expertka na toto téma, konkrétně o důležitosti společného vzdělávání a mé vlastní cestě za vzděláním.

Mladé delegáty na setkání zvaly i jednotlivé organizace OSN, například Mezinárodní organizace práce nebo Dobrovolníci OSN. S jejich zástupci jsme řešili možnosti a podmínky zapojení dobrovolníků v rámci činností OSN včetně projektu internetového dobrovolnictví, do kterého se může zapojit každý z pohodlí domova. Díky těmto akcím jsme měli možnost navštívit zajímavá místa nejen v centru New Yorku – za všechny můžu jmenovat Stálou misi USA při OSN, residenci velvyslankyně Austrálie při OSN nebo Stálou misi

Budova sekretariátu OSN [4]

Itálie ve 49. patře mrakodrapu. Ten výhled stál opravdu za to.

Největším zážitkem pro mě bylo fotografování s generálním tajemníkem OSN Antóniem Guterresem. Je to velmi sympatický muž, který nemluvil do připraveného mikrofonu a působil velmi bezprostředně. Porušil dokonce protokol, aby projev za všechny mladé delegáty mohli přednést dva zástupci místo jednoho. Působil na mne jako charismatický člověk na svém místě. S Patrikem jsme se také setkali s velvyslankyní České republiky při OSN Marií Chatardovou, která dříve předsedala Hospodářské a sociální radě OSN (ECOSOC) a problémy mladých lidí v České republice jí byly velmi blízké. Aktivně se zapojila například do pořádání setkání ECOSOC pro mladé delegáty včetně možnosti vzdálené účasti pro ty, kteří nemohli být osobně v New Yorku.

New York je jen začátek

Tři týdny v OSN v New Yorku byly opravdu nezapomenutelné, plné zajímavých setkání, debat a kontaktů. To je však jen začátek. Můj mandát mladé delegátky do OSN trvá rok a půl, v té době se budu snažit zviditelnit a podpořit zpřístupnění neformálních volnočasových aktivit pro mladé lidi se sociálním nebo zdravotním znevýhodněním. Společné mimoškolní aktivity jsou totiž pro tyto mladé lidi nesmírně důležité. V kroužcích, klubech či na akcích přístupných pro všechny se mohou mladí

lidé s různými zkušenostmi setkat a mohou poznat, že všichni mají podobné zájmy, jen někteří z nich k tomu potřebují více podpory.

S kolegy Patrikem nás také čekají debaty s mladými lidmi o OSN, o pobytu v New Yorku, o tom, jakým problémům mladí lidé čelí i o tom, jak je možné více se zapojit do veřejného dění. Budeme také dále spolupracovat s ostatními mladými delegáty na společných projektech a chystáme se na několik konferencí. Máme před sebou hodně práce, na kterou se těším. Budou to jistě další nezapomenutelné zážitky.

Poznámky

Pokud by Vás zajímaly naše aktivity, sledujte stránku na facebooku Mladí delegáti ČR do OSN.

- [1] Program mladých delegátů do OSN (<https://www.strukturovanýdialog.cz/program-mladych-delegatu-do-osn>)
- [2] Rezoluce Valného shromáždění OSN 50/81 ze dne 13. března, v příloze se Světovým programem pro aktivity mládeže pro rok 2000 a další roky.
- [3] UN Youth Delegate Programme, United Nations – Youth, Department of Economic and Social Affairs (<https://www.un.org/development/desa/youth/what-we-do/youth-delegate-programme.html>)
- [4] Česká rada dětí a mládeže (<http://crdm.cz/>)

Fotografie

- [1] Mladí delegáti ČR do OSN pro rok 2018/19 Barbora Antonovičová a Patrik Plavec ve Třetím výboru OSN, autor: Marie Hilscherová, zdroj: archiv Patrika Plavce.
- [2] Akce Mladých delegátů, autor: Polina Kempinsky, zdroj: archiv Poliny Kempinsky.
- [3] Společná fotografie Mladých delegátů s generálním tajemníkem OSN, autor: Loey Felipe, zdroj: UN Photo.
- [4] Budova sekretariátu OSN, autor: Knowsphoto, zdroj: Flickr.com, CC BY-NC 2.0.
- [5] Sál Valného shromáždění OSN, autor: Patrik Plavec, zdroj: archiv Patrika Plavce

Sál Valného shromáždění OSN [5]

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Kristýna Šulková

Vnitrostátní právo

Benák, J.: Historický vývoj ústavního soudnictví a přístupu jednotlivce k ústavnímu soudu. Časopis pro právní vědu a praxi 3/2018.

Chamráthová, A.- Svoboda, T.: Veřejný ochránce práv jako monokratický orgán. Jurisprudence č. 4/2018.

Mozner, F.- Kyjac, Z.: Právo obviněného na obhajobu versus práva dětských obětí sexuálního násilí. Trestní právo 3/2018.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Barancová, H.: Pojem zaměstnanec podle Zákonníka práce versus pojem pracovník podle práva EÚ. Právní rozhledy 20/2018.

Cardová, M.: Women's Rights in Saudi Arabia. Mezinárodní politika. 23. 9. 2018.

Pullmannová, H.: Vztah a limity používání obchodního jména a ochranné známky v judikatuře SDEU. Právní rozhledy 19/2018.

Tomášek, J.: Cookies a GDPR. Právní rozhledy 20/2018.

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Demirel, M.: Presidential System in Turkey. Mezinárodní politika. 9. 10. 2018.

Jaroš, B.- Voda, P.: Znalosti a pozice v politickém prostoru: případ parlamentních voleb v Česku 2017. Středoevropské politické studie 1/2018.

Pukelsheim, F.: Compositional Proportionality among European Political Parties at European Parliament Elections. Středoevropské politické studie 1/2018.

Zvada, L.: Nová etapa slovensko-izraelských vztahov? Mezinárodní politika. 1. 10. 2018.

AKTUÁLNĚ ZE SVĚTA LIDSKÝCH PRÁV

Sledujte náš Facebookový profil:

www.facebook.com/Centrumlidskaprava

Centrum pro lidská práva

@Centrumlidskaprava

Hlavní stránka

Informace

Události

Folky

Komunita

Hodnocení

Příspěvky

👍 Tohle se mi líbí ▾ 📡 Sleduji ▾ ➦ Sdílet ⋮

✉ Poslat zprávu

Příspěvky

Centrum pro lidská práva sdílel(a) událost.

26. říjen v 20:39 · 🌐

Jste studenty práv? Potom si nenechte utéct příležitost utkat se v souboji argumentů v simulovaném soudním procesu! Liga lidských práv

Zatím žádné skóre

Centrum

Redakce Bulletinu

Editor: *Jan Lhotský*

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D., E.MA

Vystudoval právo a ekonomii, poté pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Vystudoval rovněž lidskoprávní program E.MA v italských Benátkách a rakouském Grazu. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu, jež je zodpovědná za vnější vztahy EU. Rovněž působil jako Visiting Professional u soudního senátu Mezinárodního trestního soudu v Haagu. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo.

Stážisté:

Mgr. Helena Kopecká: Absolvovala Právnickou fakultu UK. V minulosti pracovala jako právnička v Organizaci pro pomoc uprchlíkům. Působila jako stážistka OSN a následně jako konzultant na Zvláštních senátech soudů v Kambodži.

Mgr. Katarína Hukelová: Vyštudovala PF BVŠP v Bratislave. Po skončení štúdií pracovala ako advokátska koncipientka a neskôr ako právnička v mimovládnom sektore. V súčasnosti pôsobí na Ministerstve spravodlivosti SR.

Bc. Petr Pospíšil: Petr studuje práva a evropská studia na UK. Ve středu jeho zájmu jsou mezinárodní trestní právo, lidská práva, institucionální a bezpečnostní otázky EU. Působí jako redaktor informačního portálu Euroskop.

Mgr. Nikola Klímová: Vystudovala mezinárodní vztahy na FSV UK a nyní studuje právo na PF UK. Zajímá se o mezinárodní trestní právo, investiční arbitráž a lidská práva. Působila jako stážistka u Zvláštních senátů soudů v Kambodži.

Michaela Daňková: Michaela studuje na PrF MU. V rámci studia strávila jeden semestr na Aberystwyth univerzitě ve Walesu. Zajímá se o mezinárodní humanitární právo a právo duševního vlastnictví.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Monika Hanych

Monika je doktorandkou na PrF MU, vystudovala i žurnalistiku a sociologii na FSS MU. Zaměřuje se na mediální právo, lidská práva a technologie. Nyní hostuje na Tilburg Institute for Law, Tech & Society v Nizozemsku, kde zároveň studuje LLM v oboru lidských práv.

Mgr. Hubert Smekal, Ph.D.

Hubert vystudoval právo a evropskou integraci, působí na FSS MU. Akademický rok 2010-2011 strávil jako držitel Fulbrightova stipendia výzkumem judicializace na UC Berkeley. V létě přednáší na Shandong Uni v Číně; člen Rady vlády pro lidská práva.

Stážisté:

Mgr. Lenka Vavrušová: Lenka vystudovala právo na Právnické fakultě MU. Zde pokračuje v doktorském studiu ústavního práva a působí jako asistentka soudce Nejvyššího soudu.

Tereza Bártová: Tereza vystudovala PF UK. Dříve pracovala v Organizaci pro pomoc uprchlíkům, v současnosti působí jako právní koncipientka a zaměřuje se na ochranu lidských práv, azylové a cizinecké právo.

Michal Kubica: Michal studuje magisterský studijní obor na PF MU, v současné době je ve druhém ročníku. Dlouhodobě se zajímá o systém ochrany lidských práv především v evropském kontextu.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Lukáš Hoder LL.M.

Vystudoval právo a mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně a jako Fulbright Scholar studoval mezinárodní právo na Georgetown University (LL.M.) ve Washingtonu, DC. Působí v advokacii. Je autorem monografie *Transatlantické vztahy v době krize* (MUNI Press 2009) a textů na mezinárodněprávní a lidskoprávní témata.

Stážisté:

Martin Pracný: Martin je studentem magisterského oboru právo a právní věda na právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Strávil rok na zahraničním pobytu v polské Poznani a zajímá se především o stav demokracie a situaci dodržování lidských práv v Polsku a v ostatních postkomunistických státech Evropy.

Nela Černotová: Nela studuje právo na PF UK a zajímá se o mezinárodní právo a ochranu lidských práv. Strávila jeden semestr na univerzitě v Mexiku, kde absolvovala stáž na velvyslanectví ČR. Stážuje také na MZV ČR.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na PrF MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, na ESLP a u VOP. Působí na NSS jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Stážisté:

Mgr. Barbora Antonovičová: Barbora vystudovala PrF MU. Nyní pracuje jako právnička v Kanceláři veřejného ochránce práv, kde se zabývá právy osob se zdravotním postižením. Zajímá se také o dění v zahraniční politice. Mimo odborné aktivity má ráda angličtinu a plavání.

Lukáš Novák: Lukáš je studentem mezinárodních vztahů a evropských studií na Fakultě sociálních studií MU a magisterského oboru právo na Právnické fakultě MU. Zaujímá se především o ochranu lidských práv a problematiku demokratického deficitu v EU.

Kristýna Šulková: Kristýna studuje druhým rokem magisterský obor právo na Právnické fakultě v Olomouci. V rámci lidských práv ji nejvíce zajímá svoboda projevu a prozařování lidskoprávní problematiky do jiných právních odvětví, jako je rodinné či medicínské právo.

www.centrumlidskaprava.cz

Centrum
pro lidská práva
a demokratizaci

Bulletin vydává Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Adresa redakce Hubert Smekal, Joštova 10, 602 00 Brno, Česká republika
e-mail info@centrumlidskaprava.cz | **web** www.centrumlidskaprava.cz
tel. 549 498 264 | **Redakční rada** Jan Lhotský (editor), Hubert Smekal, Monika Hanych, Lukáš Hoder, Lucie Nechvátalová | **Sazba** Michal Oščipovský | **ISSN** 1804-2392.